

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Napjainkban a pedagógusokkal szemben hazánkban is elvárás, hogy képesek legyenek interkulturális programok alkalmazására, a sajátos nemzeti hagyományok, európai és egyetemes értékek elsajátíttatására, miközben segítik tanulócsoportjuk fejlődését, az egyének és kultúrák közötti különbségek megértését, s fejlesztik a tanítványaikban az együttműködés, az elfogadás, a nyitottság képességét. A Nemzeti alaptanterv arra ösztönzi a pedagógusokat, hogy diákjaikat ismertessék meg mind saját kulturális örökségünk jellemzőivel, mind pedig az egyetemes kultúra, az emberi civilizáció tágran értelmezett eredményeivel is. Ez a kötet az *Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés* című tanártovábbképzés és a hozzá kapcsolódó országos szakmai műhely munkacsoportjainak írásaiból készült. A képzés befejeztével az egyes intézmények bemutatták, hogyan valósítják meg iskolájuk napi gyakorlatában a tanultakat, mit építettek be a nevelési-oktatási folyamatba. Ebből ad ízelítőt a kötet, amely ötletekkel szolgál azoknak a pedagógusoknak is, akik nem vettek részt a programban, azonban a jövőben hasonló fejlesztésre vállalkoznának.

Dr. Torgyik Judit

Minden nap ünnep

Multikulturális gyakorlatok itthon

Integrációs Pedagógiai Műhely Füzetek 2.

Minden nap ünnep

Multikulturális gyakorlatok itthon

Integrációs Pedagógiai Műhely Füzetek 2.

Minden nap ünnep

Multikulturális gyakorlatok itthon

EDUCATIO
Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság

P A D T Á R S

Nemzeti Fejlesztési Terv

Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság
Budapest, 2008

Készült a Nemzeti Fejlesztési Terv Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program
2.1. intézkedés központi programjának „A” komponense keretében

A pedagógiai műhelyt vezette és a kötetet szerkesztette
Dr. Torgyik Judit

Szakmai vezető
Kovács Gábor

Munkacsoport-vezető
Balogh Gyula

A borítón szereplő rajzot az Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola (Berettyóújfalu)
tanulója, Dézsi Boglárka (7 éves) készítette

Borítóterv és tipográfia
Király és Társai Kkt.

© Dr. Torgyik Judit szerkesztő, 2008

© Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008

Azonosító: 8/211/A/4/jgy/mult/1

ISSN 1789-6363

ISBN 978-963-9795-27-3 Ö

ISBN 978-963-9795-28-0

A kiadvány ingyenes, kizárólag zárt körben, oktatási céllal használható, kereskedelmi
forgalomba nem kerülhet. A felhasználás a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás
célját nem szolgálhatja.

Tartalom

Előszó	7
Adventtől karácsonyig (Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola, Budapest)	9
A tavaszi ünnepkör projekt multikultúrával összekapcsolva (Balsarádi Vitus János Általános Iskola, Dombegyház)	25
A multikulturális nevelés tartalmi integrációja (Bocskai István Általános Iskola, Kismarja)	35
Gyermeknap (Általános Iskola, Doboz)	47
Multikulturális tartalmak beépítése a magyar nyelv és irodalom, történelem, természetismeret, ének, rajz tantárgyakba (Közös Igazgatású Közoktatási Intézmény Általános Iskola, Füzérkomlós)	59
Az előítéletek csökkentése a multikulturális nevelés eszközeivel (Fogarasi János Általános Iskola, Kázsmárk)	71

Előszó

Ez a kötet az *Interkulturális nevelés, multikulturális tartalmak* című tanárto-vábbképzés és szakmai műhely résztvevőinek munkáiból készült. A képzés befejeztével az egyes pedagógusok leírták, hogyan valósítják meg iskolájuk napi gyakorlatában a képzésen tanultakat és a szakmai műhelyfoglalkozásokon hallottakat, mit építettek be az intézmény oktatási-nevelési folyamatába. Ebből ad ízelítőt ez a kötet, amely tanulságokkal szolgálhat azoknak is, akik nem vettek részt a programban.

Nemzeti alaptantervünk arra ösztönzi a pedagógusokat, hogy diákjait megismertessék mind országunk kulturális örökségének jellemzőivel, mind pedig az egyetemes kultúra, az emberi civilizáció eredményeivel. Ezzel fejlesszék saját hazánkhoz, szülőföldjükhöz kötődő kapcsolatukat, valamint európai azonosságtudatukat.

Napjainkban a pedagógusokkal szemben hazánkban is elvárásként mutatkozik, hogy képesek legyenek interkulturális programok alkalmazására, a sajátos nemzeti hagyományok, az európai és egyetemes értékek elsajátíttatására, miközben segítik tanulócsoportjuk fejlődését, az egyének közötti különbségek megértését, s fejlesztik tanítványaikban az együttműködés, az elfogadás, a nyitottság képességét.

A kötetben bemutatkozó iskolák nevelőtestületeinek tagjai gazdag fantáziával, nagy kreativitással kapcsolták össze a kultúrákról szóló ismeretközvetítést a különböző ünnepi alkalmakkal (karácsony, húsvét, anyák napja, gyereknap stb.). Más esetekben az egyszerű hétköznapiakat tették ünneppé oly módon, hogy a hagyományörzés, a régi, lassan feledésbe merülő helyi etnikai szokások megismertetésével gazdagították tanítványaik életét. Volt, ahol a helyi kultúra; volt, ahol a tágabb környezet; s volt, ahol az európai és az Európán kívüli kulturális hagyományok, szokások kerültek a tanuló és a pedagógusok érdeklődésének középpontjába.

Mindennek az volt a fő célja, hogy a diákok megtanulják egymást megérteni, elfogadni, tisztelni, hogy váljanak nyitottá a különböző kultúrák iránt. Mindemellett ismerjék saját közvetlen környezetük, lakóhelyük, településük kisebbségeit, kulturális jellegzetességeit, érdeklődjenek helyi környezetük, hazájuk és az európai kultúra és más földrészek hagyományai, értékei iránt. Nem utolsósorban az egyes programokon keresztül a gyerekek esélyeinek növelése, a halmozottan hátrányos helyzetűek segítése is fontos feladat volt. A részvétel jótékonyan hatott a tanulók személyiségének más területeire is, komplex módon fejlesztve mindazt.

Úgy gondoljuk, hogy az olvasók ötleteket meríthetnek ezekből a már kipróbált gyakorlatokból. Az eredmények közreadása reményeink szerint másokat is hasonló programok megvalósítására fog ösztönözni.

2007. november 8.

Dr. Torgyik Judit
a kötet szerkesztője

Adventtől karácsonyig

Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola,
Budapest¹

ALKOTÓK²

Györgyné Szabó Ildikó, Szabóné Szél Julianna, Szontagh Pál,
Takács Leonóra

Prológus

Iskolánk, a Vajda Péter Ének-zene Testnevelés Tagozatos Általános Iskola Budapest VIII. kerületében, Józsefvárosban található. Profilját meghatározza a több évtizede eredményesen működő ének-zene és testnevelés tagozat.

Az ének-zene tantárgy emelt szintű oktatása

1963 óta működik iskolánkban. Elődeink az országban az elsők között ismerték fel a művészeti nevelés fontosságát. A tanulók első osztálytól tanulják magasabb óraszámban az éneket. Minden gyermek tanul hangszeres zenét, részben az iskolában (furulya), részben a Józsefvárosi Zeneiskolában.

¹ Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola. 1089 Budapest, Vajda Péter utca 25–31. Telefon: (1) 333-4913, e-mail: ztiskola@t-online.hu, www.vajdaiskola.hu

² A szerzőkről: *Györgyné Szabó Ildikó* magyar-ének szakos tanár, drámapedagógus, közoktatás-vezető, a multikulturális nevelés fejlesztő mikrocsoport vezetője. *Szabóné Szél Julianna* földrajz-biológia szakos tanár, kulturális menedzser, igazgatóhelyettes, a társadalmi kapcsolatok szolgáltató mikrocsoport vezetője. *Szontagh Pál* magyar-történelem szakos tanár, történész, közoktatás-vezető, igazgató, az intézményi IPR-menedzser vezetője. *Takács Leonóra* tanító, drámapedagógus, a multikulturális nevelés fejlesztő mikrocsoport tagja.

A testnevelés tantárgy emelt szintű oktatása

Az 1971 óta működő testnevelés tagozat nagy vonzerőt jelent a szülők és a gyerekek körében egyaránt. Kezdetben a Ganz-Mávag Sportegyesület támogatta az iskolát. Elsősorban a kosárlabda-szakosztállyal volt szoros a kapcsolat, iskolánk tanulóitól várták az utánpótlást. Kiváló testnevelő tanáraink ma is a kerület legjobbjait nevelik. Sportolóink egyéni és csapatversenyeken is az elsők között szerepelnek. Iskolánk a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet közoktatási típusú sportiskola módszertani központja.

Hátrányos helyzetű tanulók oktatása-nevelése

Kiemelten kezeljük a hátránykompenzáló integrált nevelés témakörét, illetve a hátrányos helyzetűek képességkibontakoztatását és szocializációját. Tekintettel a hozzánk járó tanulók szociokulturális hátterére, fokozott jelentőséget tulajdonítunk a szociális és kulturális nevelésnek is. Ennek érdekében nagy hangsúlyt fektetünk az iskola falain túlmutató pedagógiai kezdeményezésekre, az életvezetési szokások kialakítására. Tanítványaink eljuthatnak erdei iskolába, kulturális programokra, illetve az iskola falain belül szervezett rendezvényekre (vendégelőadások, bemutatók stb.). Minden osztálytípusban integráltan oktatjuk a roma és a hátrányos helyzetű gyerekeket.

Az iskola szakmai hálózata

Intézményünk nevelési-oktatási alapfilozófiája a hálózatos működés elvén alapul. Nevelőmunkánk annál eredményesebb, minél inkább be van ágyazódva a minket körülvevő szakmai-társadalmi valóságba. Pedagógusaink – és rajtuk keresztül tanulóink is – készek befogadni minden olyan új ismeretet, amely korszerű és hatékony pedagógiai munkánkat segíti, és – ami legalább ilyen fontos – kész továbbadni, multiplikálni megszerzett ismereteit különböző szakmai hálózatokon keresztül.

Iskolánk részt vesz a pedagógusképzésben: az ELTE és a Raoul Wallenberg Középiskola gyakornokhelye. Az ELTE óvodapedagógus- és tanítójelöltjei mellett történelem és testnevelés szakos hallgatók szakvezetését végzik kollégáink. A Raoul Wallenberg Középiskola szervezésében pedagógus-

asszisztens-képzés is folyik az iskolában. A Vajda Péter Általános Iskola tagja a nemzetközi ÖKOISKOLA-hálózatnak, a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet által akkreditált sportiskolai módszertani központnak. Iskolánk az Országos Bűnmegelőzési Bizottság pályázati támogatásával „Utca helyett iskola” címmel bűnmegelőzési modellprogramot indított a 2006–2007-es tanévben.

Projektterv

A projekt neve

Adventtől karácsonyig.

Helyszín

Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola

Időpont

2006. november 24.–december 22.

Indokoltság

Az ismeretszerzés ma már nem kizárólag az iskolában történik. Ezért az eddigieknél nagyobb szerepet kell biztosítani az önálló olvasásnak, a tankönyvön kívül más könyvek, kézikönyvek, lexikonok használatának, s az egyéb ismerethordozók (sajtó, tévé, videó, számítógép, internet stb.) által megszerezhető tudásnak. Emellett tovább erősítjük az iskola és a közösség együttműködését, az élő kommunikációt, életben tartjuk a közösségformáló hagyományokat, lehetőséget teremtünk új és különleges ünneplési formákra.

Ezáltal elérhetjük, hogy a tanulók nyitottak és megértők legyenek a különböző szokások, életmódok és kultúrák iránt.

A projekt célja

- Az adventtől karácsonyig tartó ünnepkör közösségi megélése
- Az ünnep érzelmi mélységének előtérbe helyezése, hogy gyengítsük a környezetünkben, a társadalomban megjelenő, a nemes emberi értékeket megkérdőjelező vagy ellene ható tényezők erejét.

- Motiváció megteremtése, a megismerés öröme és a sikerélmény biztosítása.

Kapcsolódás az intézményi célokhoz

A projekt megvalósítása során kapcsolódunk iskolánk nevelési programjában meghatározott pedagógiai alapelvekhez.

a) A tanulók különböző közösségek tagjai

A tanulók mindig szűkebb (család, osztály, iskola) és tágabb (környezet, társadalom) közösség tagjai. A nevelés-oktatás az emberi viszonyokban gazdag közösségek hatásrendszerén át, a közösségekben, a közösségek életének, céljainak, érdekeinek figyelembevételével, a közösség aktív részvételével történik. A közösségek biztosítanak lehetőséget – a pedagógusok vezető, irányító, kezdeményező szerepe mellett – a tanulók önállóságának, öntevékenységének, önkormányzó képességének kibontakoztatásához.

b) A komplexitás elve

A nevelés és oktatás során figyelembe kell venni, hogy pszichológiai és társadalmi törvényszerűségek folyamatosan és együttesen hatnak. Ezeket a hatásokat kell összehangolni.

c) A következetesség elve

Jól meghatározott követelményrendszer támasztása a tanulókkal szemben. Lehetőség a tanuló önállóságának, kezdeményezőképességének, kreativitásának kibontakoztatására.

d) Életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételének elve

A tanuló fejlődését mindenkor a maga fejlődési fokához mérten kell biztosítani.

e) A bizalom elve

Bizalom, megértés, tisztelet a tanuló személyisége iránt, törekvés a személyes kapcsolatok kialakítására.

f) A pedagógus vezető szerepe

A tanuló aktivitásának kibontakoztatásában, tevékenységének megszervezésében, személyiségük fejlesztésében.

g) A külső hatások elve

A pedagógusoknak támaszkodniuk kell mindazon tapasztalatokra, információkra, ismeretekre, amelyeket a tanulók az iskolán kívül, mindennapi életükben szereznek be.

h) A tapasztalatszerzés elve

A nevelés-oktatás folyamatában biztosítani kell a tanulók számára a saját tapasztalatok megszerzését, megértését, általánosítását.

Az alapelvek a szülő, a tanuló és a pedagógus együttműködésének új formáit teszik lehetővé, amelyeket mindenekelőtt a közös pedagógiai feladatokra építünk. A nevelési programnak elsősorban azokat a kérdéseket kell rendeznie, hogy milyen módon működhet közre, segítheti a szülő az iskolában folyó nevelőmunkát, illetve az iskola milyen módon és formában nyújthat segítséget a szülőnek gyermeke helyes neveléséhez.

Nevelési-oktatási célok

A pedagógiai programban megfogalmazott számos nevelési és oktatási cél közül a projektben kiemelten a következők megvalósítására törekszünk:

Nevelési-oktatási tevékenységével a projekt fejleszti a tanulóknál a nemzeti azonosságtudatot, képviseli az egymás mellett élő különböző kultúrák megismerése iránti igényt. Erősíti az Európához tartozás tudatát, készítet más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának megismerésére, megbecsülésére. Figyelmet fordít az emberiség közös problémáinak bemutatására.

Legfontosabb céljaink a következők:

- A személyiség pszichikus komponenseinek fejlesztése
- A tanulási motívumok fejlesztése; a tanulási módszertár kiépítése
- Az ismeretszerzés minden lehetséges szellemi és tárgyi eszközeinek felhasználása (a megismerési, felfedezési vágy fejlesztése)
- Az anyanyelv helyes használata szóban és írásban, a kommunikációs képességek fejlesztése
- Az önértékelési motívumok fejlesztése

- A tehetség kibontakozásának segítése, a differenciálással történő fejlesztés, a hátránykompenzálás és tehetséggondozás az iskolai élet minden területén
- Az információk, ismeretek minél szélesebb körből való gyűjtésének megismerési folyamata, a könyvtár- és internethasználat fontossága
- A helyes magatartásformák megismertetése és gyakoroltatása
- A kortárs kapcsolatok megerősítése
- A mindennapi életvitellel összefüggő praktikus ismeretek nyújtása
- Az érzelem, az értelem és a cselekvés összefüggésének tudatosítása
- A mindennapi életvitellel összefüggő praktikus tudás nyújtása
- A nemzedékek közötti és a kortárs kapcsolatok megerősítése

Projektábra

Feladat – program	Tevékenységek		Cél-csoport	Szükséges erőforrások		Határidő	Felelős
	Gyerekek	Pedagógus/szülő		Dologi	Személyi		
<p>Kerületi bemutatónap Adventtől karácsonyig Multikulturális oktatás az általános iskolában</p> <p>1. Rendhagyó kiállítás a különböző népek téli ünnepeiről, hagyományairól.</p> <p>2. Előkészítő – a magyar szokásoktól eltérő – külföldi Mikulás bemutatására.</p> <p>3. Miklós püspök ajándékai – dramatizált élő- és bábjáték.</p> <p>4. Föld körüli utazás karácsonyi zenék segítségével.</p>	<p>Képek, mesék, érdekesek, receptek, karácsonyi dalok, népszokások, képeslapok, tobozok, szalvéták gyűjtése, táblák készítése.</p>	<p>Karácsonyi, Téli, apó-dalok keresése. Dísztet, jelmez készítés (gyerekekkel közösen), sütemények készítése (szülők bevonásával).</p>	<p>Kerületi pedagógusok, az iskola tanulóival, vendégek</p>	<p>Képek nyomtatása, fóliázása. Táblakészítés: karton, ragasztó, olló, zsinórok, szalagok, hurkapálca, dió, tobozok. Hangulatkeltés: narancs, tea, pohár, cukor, kiskanál, teafőző, sütemények. Dísztet és jelmezek készítéséhez: textil, krepp-papír, kartonok, dobozok, csomagolópapír, festékek, ecsetek, szalagok, fa, CD, magnó, projektor, hangosítás</p>	<p>Magyar, ének, rajz szakos tanár, tanítók, tanulók, szülők</p>	<p>2006. nov. 24.</p>	<p>György-né Szabó Ildikó, Nékám Róbertné, Takács Leonóra, Szabóné Szél Julianna, Lukácsi István, Bozsics Zsanett</p>

Feladat – program	Tevékenységek		Cél-csoport	Szükséges erőforrások		Határidő	Felelős
	Gyerekek	Pedagógus/szülő		Dologi	Személyi		
Játzóház Képeslap Mécsesek Ablak- és ajtódísz Adventi koszorú Karácsonyfadísz Adventi naptár Üvegfestés Mézeskalács Méhviaszgyertya	Ragasztás, festés, vágás, alkotó tevékenység, aktív részvétel	Kézműves foglalkozások előkészítése, mintadarabok elkészítése. A hangulat megteremtése, a foglalkozások levezetése.	Nagy csoportos óvodások, 1-6. évfolyam	Különböző papírok, ragasztó, olló, gipsz, méhviasz, festékek, termékek, tobozok, szalagok, zsinegok, gyertyák, koszorúalap, üvegfesték, fólia, csillámpor	Tanítók, napközis nevelők, rajz és technika szakos tanárok	2006. december 4.	Léhnert Béláné, Szabóné Szél Julianna
Mikulás-ünnepség	1. évfolyam műsorral készül	A műsor összeállítása, bemutatása, az ajánlékozás megszervezése. Piros öltözék mindekin (szülői segítség).	Alsó tagozat	Díszletkészítéshez karton, papír, ragasztó, zene, hangosítás	Tanítók, napközis nevelők, ének szakos tanár	2006. december 6.	Divinyiné Rácz Ildikó, Rakolcza Judit, Belényesné Gál Eva, Lukácsi István, Farkasné Gömöri Rita

Feladat – program	Tevékenységek		Cél-csoport	Szükséges erőforrások		Határidő	Felelős
	Gyerekek	Pedagógus/szülő		Dologi	Személyi		
Téli vásár	Diák-önkormányzat: berendezés Osztályok: ajándékok készítése	Osztályfőnökök szervezőmunkája. Szülő: sütémények, szendvicsek készítése, közreműködés az árusításban.	Az iskola összes tanulója	Padok, székek, berendezés, hangosítás, élőzene, muzsika lehetősége	Diákönkormányzat, osztályfőnöki munkaközösség, szülői munkaközösség	2006. december 11.	Lukácsi István DÖK
Karácsonyi hangulatkeltés	Díszlet- és jelmez-készítés, dalok, versek tanulása	Műsor összeállítása, bemutatása	Az iskola tanulói, szülők, nagyszülők, az iskolaszék tagjai, a Tiszti-selőtelakói	Díszlet-, jelmez-készítéshez karton, papír, ragasztó, textilanyagok	Magyar és ének szakos tanárok, zongorakísérő	2006. december 21.	Farkasné Gömöri Rita, Szörényi Orsolya, Farkas Géza

A vendégek köszöntése

(A kerületi bemutatónapon a gyerekek köszöntő és tájékoztató szövege a vendégek számára)

Narrátor: Sok szeretettel köszöntjük kedves vendégeinket az Advent-től karácsonyig című kiállításunk megnyitóján. Egy kis multikulturális kirándulásra hívunk mindenkit! Ebben segítségünkre lesznek a különböző hagyományok, szokások, ételek, italok, legendák, képek, képeslapok, zenék – olyan sokszínűséggel, amilyen sokszínű a nagyvilág.

Rendező: Mielőtt elkezdenénk, tudni szeretnénk, hogy Ti mit vártok ettől a mai bemutatótól?

(színes papírok felragasztása a papírból készült adventi koszorúra)

Narrátor: A téli ünnepkört szinte mindenütt megünneplik a világon.

Az advent megérkezést jelent. Ez az időszak a Jézus születésére való várakozás, a felkészülés, a reménykedés időszaka. Arra várakozunk, ami már réges-rég megtörtént.

Ez a karácsonyra való lelki felkészülés ideje. A régi időkben éjfélkor harangszó hirdette az advent idejét és az egyházi év kezdetét. Természetesen szigorú böjtöt tartottak, és nem volt szabad esküvőket, zajos mulatságokat rendezni.

Rendező: Mi mivel kezdjük az adventi időszakot?

Narrátor: Az adventi koszorú a XIX. században jött divatba, de a hagyomány gyökerei a pogány korba nyúlnak vissza, amikor örökzöld ágakkal, fagyönggyel, fagyállal ünnepelték a téli napéjegyenlőség idejét.

A fagyöngy a kelták szent növénye volt, a téli napéjegyenlőség a fény újjászületésének ünnepe. A varázskör – koszorú fonása – az élet körforgására utal, az örökkévalóságra. Az ilyen szent koszorúk elzárják az utat a gonosz elől. A zöld a természet színe, a piros az életé, a sárga és az arany a fény jelképe.

Narrátor: A december fontos hónap, a télelő hava. Most kell számot vetnünk önmagunkkal, végiggondolni az évet: összhangban éltünk-e a természettel, betartottuk-e a természet törvényeit?

Narrátor: December 6. Mikulás napja, Magyarországon a Mikulás ünnepe. Ezen a napon a gyerekek a szépen kitisztított cipőjükbe ajándékot

kapnak. A jó gyerekek narancsot, diót, csokit, a rosszak a krampusztól virgácsot.

(Megérkezik a télapó)

Mikulás: Ho-ho-hó! Jól hallom, a Mikulásról folyik a szó? Idefelé jövet találkoztam néhány külföldi kollégámmal, eljutott a mai nap híre hozzám is!

Rengeteg levelet kaptam. Innen, a Vajda iskolából is nagyon sokan írtak nekem. Kaptam kéréseket magyar, lengyel, kínai, román, mongol, nigériai, roma, ukrán gyerekektől. Nagyon örültem mindegyiknek!

Narrátor: Itt, Európában kezdetben hosszú, ősz szakállú, csuklyás, földig érő köpenyt viselő aggastyán volt a Mikulás. Aztán Amerikában Szent Miklós ünnepe összekeveredett a karácsonnyal, ekkor vált Karácsony Apóvá (Christmas Fatherré). Természetesen rénszarvasszánnal közlekedik, és eljut a világ minden tájára.

Mikulás: Tudjátok-e, hogy honnan ered a Mikulás ünnepe?

Narrátor: Szent Miklós püspök, aki a kisázsiai Patarában született, már életében bebizonyította, hogyan lehet a vétkek és a bűnök felett győzedelmeskedni. Ő a halászok, a révészek, a vízimolnárok védőszentje, az elesettek és a szegények gyámolítója. Életéről keveset tudunk, de jótéteményeiről számtalan legenda maradt fenn.

Rendező: Nézzünk meg most Szent Miklós csodatételei közül kettőt!

Narrátor: Egy rendkívüli utazáson vehetünk részt. A téli ünnepkör legszebbike, a kereszténység jelentős ünnepe a karácsony. Napjainkra felerősödött a családi vonatkozása, a szeretet, az összetartozás, az ajándékozás ünnepe lett.

Az ajándékozás a napkeleti bölcsek történetére vezethető vissza, akik ajándékot vittek Betlehembe a kis Jézusnak.

Míg az advent a reményteli várakozás ideje, a szenteste maga a beteljesült csoda. A képzőművészetben és a zenében talán a legtöbbször feldolgozott téma.

Az ünnephez hozzátartozik a karácsonyfa állítása. Minden dísznek jelentősége van. A dió rontást tudott elűzni, a gyümölcs a bőség és az egészség jelképe lett, a szalma a betlehemi jászolt idézi. A pirossal díszített fenyő az életfát jelképezi, a fán látható boa vagy girland a rosszra csábító kígyót, az alma a tudás fájáról származó gyümölcsöt jeleníti meg. A gyertyák a fény, a nap, Jézus szimbólumai.

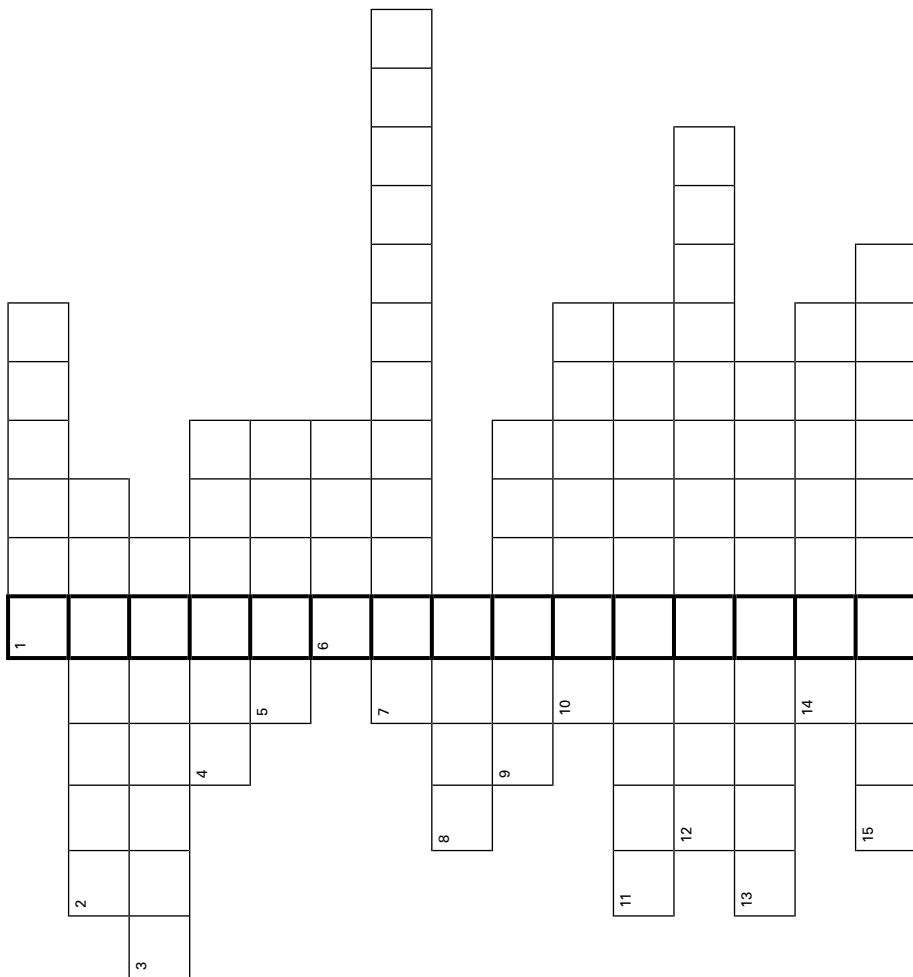
Rendező: Mindenkit meghívok egy zenei utazásra, hiszen az ünnephez szorosan hozzátartozik a szép muzsika is!

(zenei utazás a világban, kis fejtörő a résztvevőkkel)

Narrátor: Most nyolc élőképet fogunk megnézni. A magyarországi betlehemezők után eljutunk Svédországba Szent Luca ünnepére, majd megláthatjuk a lengyelországi Csillagapót is. Eljött hozzánk Oroszországból Fagyapó Hópelyhecskével, Olaszországból a jóságos boszorkány, Befána is. Trópusi gyümölcsökkel megrakott kosarából ajándékoz Haiti Mikulása, eljött hozzánk Írország Mikulása, és természetesen itt van kilenc rénszarvasával az amerikai Santa Claus is.

Keresztrejtvény

1. Az olasz jószágos boszorkány neve, aki Rómában megajándékozta a gyerekeket.
2. A jellegzetes angol karácsonyi puding egyik alapja.
3. Ezt kapták a rossz gyerekek Izlandon.
4. A piros orrú rénszarvas neve.
5. Orosz fenyőfa.
6. Finn fűszeres bor.
7. Szent Miklós püspökről elnevezett sütemény Németországból.
8. Ha lennének rossz gyerekek Olaszországban, ezt kapnának.
9. Minden évben megajándékozzák ezt a várost a norvégok egy hatalmas fenyővel.
10. Angliában a kekszeshozók kinyitásakor ez pukkan.
11. Fenyvegató külső kísérői a télapónak.
12. Karácsonykor Svájcban közlekedik ez a jármű.
13. Svédországban mindenhol ott van a fa alatt Jolklappar, a szalmából készült...
14. Ilyen nemzetiségű a Csillagember.
15. Az amerikai télapó neve.

Megfejtés: 1 Befana, 2 mazsola, 3 Krumppli, 4 Rudolf, 5 jolka, 6 glog, 7 püspökkenyér, 8 szén, 9 London, 10 peatárda, 11 krampuszok, 12 mesevilamos, 13 kecskébák, 14 lengyel, 15 Santa Claus

Epilógus

A XXI. század Magyarországon minden iskolának ki kell(ene) alakítania azokat a hátránykompenzációs és integratív nevelési modelleket, amelyek révén a hátrányos helyzetű gyerekek minél tovább az iskolarendszerben tarthatók. Ugyanakkor nem ringathatjuk magunkat a gyakorlat által megcáfolt pedagógiai illúziókba: ez a – mégoly elszánt és őszinte – törekvés nem minden esetben fog sikert eredményezni. A szülő szabad iskolaválasztási joga miatt azokon a helyeken, ahol nagy az évismétlők, az iskolai normákat elfogadni nem tudók vagy nem akarók száma, spontán módon fog végbemenni a szegregáció.

A Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola mindig is kereste és keresi a kiutat ebből a csapdahelyzetből. Hisszük, hogy mindenkinek joga van az iskolához, a jó hangulatban, tartalmasan eltöltött diákévekhez. Ha az általános iskola az erkölcsi, szakmai és anyagi segítséget megkapja ahhoz, hogy *mindenki* (tehát nem csak a kiválasztottak, de nem is csak az elesettek) számára vonzó és élményt adó nevelőintézmény legyen, akkor van értelme toleranciára nevelésről, integrációról beszélni. Komolyan kell vennünk azt az unásig ismételt pedagógiai alapelvet, hogy *mindenki tehetséges valamiben*. Mivel a tanulmányi munka eredményessége minden iskolának alapvető érdeke, meg kell találni azt a többletet, amiben ezen túl is ki lehet emelkedni. Éppen ezért helyezünk előtérbe olyan műveltségterületeket, mint a művészeti nevelés, a dráma, a tánc vagy a testnevelés. Olyanokat tehát, amelyekben a sikerélménynek nem előfeltétele a hagyományos értelemben vett tanulmányi siker.

A képzési struktúra átalakítása ugyanakkor szükséges, de nem elégséges feltétele az élményt adó, integratív iskola megteremtésének. Nélkülözhetetlen hozzá a folyamatos pedagógiai önképzés, módszertani megújulás, a nevelőközösség folyamatos együttműködése. A HEFOP 2.1.5 pályázat sikerével soha nem látott lendületet kapott ez a törekvés, s a tantestületi képzések adta lehetőséget megragadták a pedagógusok, hisz mindannyian tudjuk: a több mint 80 éves hagyomány és az elődök tiszteletén túl a modern szemlélet, a naprakész tudás átadása is szükséges. Jóleső érzés megállapítani, hogy újra bebizonyosodott: a korszerűség és a pillanatnyi kihívásoknak való megfelelés az egyik legnemesebb *vajdás* tradíció.

Az intézmény hátránykompenzációs és képességkibontakoztató tevékenységével kapcsolatos további alapirodalom

- Bordi Zsuzsanna – Szabóné Szél Julianna – Szilas György – Szontagh Pál: *Kihívások és válaszok az általános iskolában*. Ikerhold Kiadó – PONT Kiadó, Budapest, 2004.
- Ekler Andrea – Rosonczy Ildikó (szerk.): *Az év esszéi*. Magyar Napló, Budapest, 2006.
- Győrfi Bernadett – Szontagh Pál: *Józsefváros közoktatása – Az alapfokú oktatás története 1777-től 1994-ig*. OPKM, Budapest, 2006.
- Körmendy Károly – Szontagh Pál: *Vajda csak egy van – jubileumi évkönyv*. Budapest, 1999.
- Szabóné Szél Julianna – Szontagh Pál: *Iskolamarketing a gyakorlatban. Iskolakultúra*, 2001. 6–7.
- Szilas György – Szontagh Pál: *Gondolatok a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekek intézményi megsegítéséről*. *Budapesti Nevelő*, 2003. 2.
- Szontagh Pál: *A Józsefváros közoktatása 1950–1994 között – általános iskolai oktatás a VIII. kerületben*. *Neveléstörténet*, 2006. 1–2.
- Szontagh Pál: *Gondolatok napjaink iskolai kihívásairól – a gyakorló pedagógus szemével*. *Új Pedagógiai Szemle*, 2005. 5.
- Szontagh Pál (szerk.): *Vár a Vajda – Ünnepi képes könyv*. Budapest, 2004.
- Szontagh Pál: *Hogy az iskola mindannyiunké legyen... Iskolakultúra*, 2004. 3.
- Szontagh Pál: *Együtt-működés. Romaintegráció és/vagy társadalmi integráció*. *Szakoktatás*, 2003. 10.
- Szontagh Pál: *„Szervizút” az iskola mellett*. *Mentor*, 2003. 3.
- Szontagh Pál: *Fogadott otthonom: Józsefváros*. *Mentor*, 2003. 1.
- Szontagh Pál: *Kihívások és válaszok az általános iskolában: minőségfejlesztés, PR, iskolamarketing*. *Budapesti Nevelő*, 2001/4.
- Szontagh Pál: *Komplex program az iskolai médiaoktatás bevezetéséhez*. www.sulinet.hu

A tavaszi ünnepkör projekt multikultúrával összekapcsolva

Balsaráti Vitus János Általános Iskola, Dombegyház¹

ALKOTÓK

Dr. Iszállyné Hegedűs Anna Mária, Hegedűs Andrea,
Mag Lászlóné, Puskás Magdolna

Iskolánkról

Dombegyház egy határ menti, a megyeszékhelytől, Békéscsabától 60 km-re fekvő, kedvezőtlen földrajzi helyzetű nagyközség, távol esik a kulturális központoktól. 1895 óta működik itt általános iskola. 2006 szeptemberétől a Balsaráti Vitus János Általános Iskola nevet viseli településünk oktatási intézménye. Jelenleg iskolánknak 260 tanulója van. Sajnos, településünkön sok a munkanélküli szülő, amelynek hatásait az iskolában is érezzük. Az utóbbi években – a jobb megélhetés reményében – Észak-Magyarországról főként roma származású családok költöztek ide. A beilleszkedést az iskolában is segíteni kellett.

Az iskola Intézményirányítói Társulás keretében működik. Két közeli falu, Kisdombegyház és Magyardombegyház diákjai is ebben az intézményben tanulnak. A nevelőtestületben 24 pedagógus dolgozik, mindnyájan nyitottak az új módszerek megismerésére, amit az is mutat, hogy a továbbképzéseken szinte teljes létszámban részt vesznek. A 2006–2007 tanévtől integrált oktatás folyik, sajátos nevelési igényű tanulók, halmozottan

¹ Balsaráti Vitus János Általános Iskola. 5836 Dombegyház, Aradi u. 9. Telefon: (68) 432-017, e-mail: dombegyhaziskola@freemail.hu

hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztését, felzárkóztatását építettük be a napi tevékenységekbe. A tananyagba beépültek a multikulturális tartalmak is, elsősorban a cigány népismeret.

A projektet előkészítő szakasz

A projekt előkészítése folyamatos; óráról órára történik az ismeretek átadása, ismétlése. Az ünnepek kapcsolódnak egymáshoz. Két kultúra sajátosságait tanulják párhuzamosan. A gyerekek ismereteket szereznek a magyar és a cigány kultúra tavaszi ünnepkörébe tartozó szokásairól, hagyományairól, jelentőségükről. Így megtanulják, miért is ünnepeljük a nőnapot, március 15-ét, a húsvétot és az anyák napját.

Nemcsak elméletben valósul meg ezen ismeretek elsajátítása, hanem a gyakorlatban is. A tavaszi ünnepek mindegyikére készül az osztály, megteremtve ezzel az ünnepi időszakra való ráhangolódást. Ezenkívül a projekt komplexen jelenik meg rajz-, technika-, magyar-, környezet- és énekórákon. Itt elsősorban az a feladat, hogy tevékenységük során fejlődjön kézügyességük, figyelmük, képzeletük, térlátásuk, problémamegoldó gondolkodásuk – és mindez összekötve a cigány népismerettel. Az egyes feladatok kiválasztásánál figyelembe vettük a gyerekek életkori sajátosságait. Nem egyforma munkadarabokat készítenek, hanem szabadon választhatnak többféle feladattípus közül, beleszöve saját fantáziájukat. Az elkészített munkadarabok a gyerekek számára használati tárgyak, játékok, ajándékok. Hasznos tárgyakon keresztül ismerkednek meg az ünnepekkel, szokásokkal és különböző technikákkal.

Nőnap

A gyerekek eljátszanak egy játékot, amelynek címe: Varázsoljuk el! – Egy kis virággá változnak át. Virágfajtákat neveznek meg. Csoportokban virágmotívumokat rajzolnak csomagolópapírra.

Segítségképpen átnéznak néhány virágkatalógust és képzőművészeti albumot. A virágokat befelé tagolják, kifelé gazdagítják, majd kiszínezik. A következő lépésben megterveznek egy igazi mesebeli világot, amelynek nevet is adnak. Édesanyjuknak, nagymamának készítenek egy virágot tex-

til- és fonaldarabok felhasználásával, valamint tulipánt, rózsát hajtogatnak. Az elkészített szép origami virág nem helyettesítheti az élő növényt, de mint kedves ajándék örömet szerez.

A cigány népművészet is része az óráknak: képeket néznek meg a cigány öltözködés szokásairól. Virágmotívumokat keresnek benne, és megfigyelik, milyen színek fordulnak elő a leggyakrabban.

Március 15.

Március 15-ére zászlókat készítenek, amelyeket zsírkrétával színeznek ki. Mivel az iskola részt vett multikulturális továbbképzésen, ezért nemcsak a magyar zászlót, hanem a cigány zászlót is elkészítik. Megtanulják, mit jelentenek a szimbólumok, a zászlók színei. Egészen különleges és nagyon egyszerű nagyméretű dekoratív kokárdát készítenek a gyerekek. Csoportmunkában egy-egy nagy fekete vagy kék kartont kapnak, amelyre alkotásaikat készítik. Először ceruzával felvázolják a kokárda kör alakú rozettáját és alsó szalagját. Zöld temperát nyomnak ki egy lapra. Az egyik gyerek a tenyerét és ujjait rányomja a festékre, majd a rozetta közepére. A tenyér mindig a kör középső részén van, az ujjak kifelé néznek. Minden egyes lenyomat előtt befestékezik a tenyerüket. Ha körbeérnek, akkor egy másik gyerek kezét festékezik be, de most fehérrel. A zöld kéznyomok köré nyomogatjuk a kezét. Ha ez is kész, piros temperával készítjük el a külső, legnagyobb kört. Következik a kokárda alsó szalagja, de itt egyenes vonalban lenyomatot készítenek úgy, hogy a kezek a lap alja felé mutassanak. A munkát alapos kézmosással zárjuk.

Az egyik rajzórán a népművészeti alkotásokról tanulnak. Szemléltetőeszközként szolgál például a terítő, falvédő, kancsó, csésze, tarisznya. Olyan tárgyak ezek, amelyek a gyerekek közvetlen környezetében is megtalálhatók. Felhívjuk a figyelmüket arra, hogy nézzenek szét otthon, hátha ők is találnak népművészeti alkotást. Beszélgetünk arról, hogy kik is készítenek ezekhez hasonló tárgyakat, mire használják őket, és melyik alkotásnak mi a funkciója. A népművészeti alkotásokon keresztül vezetjük be a sordísz és a terüldísz fogalmát. Ezek a díszítési módszerek igen gyakran előfordulnak rajtuk. Az elméleti ismeretek gyakorlatba való áttétele úgy valósul meg ezen az órán, hogy a gyerekek papírból készített csészét díszítenek ki filctollal. A csésze egyik oldalára sordíszek, másik oldalára pedig terüldíszek kerülnek. A gyerekek saját ötleteiket valósíthatják meg, egyéni ornamentumokkal.

kát készítenek. Segítségül szolgál, hogy kapnak sordísz- és terüldíszmintákat. A csészéket az óra végén felakasztják a kancsófára. A népi tárgyak tiszteletére nevelés valósul meg.

Természetesen cigány népművészeti alkotások, a cigány népismeret és kultúra is helyet kapnak az órán, képeket látnak a cigány emberek életmódjáról, vándorlásukról.

Eddig hajtogattak tulipánt, rózsát, készítettek fonalmunkával bárányokat. A fonalkép készítésekor a gyerekek halványan előrajzolt formát kapnak, majd az adott területet beragasztózzák. A fonaldarabokat vezetjük körbe-körbe csigavonalba vagy kisebb csomókba, hogy a motívumot befedje. A különféle alakú, színű termések segítségével különféle figurákat, képeket lehet készíteni. Fontos, hogy csak tökéletesen száraz termést lehet használni. A kézügyesség mellett egy kis türelemre is szükség van, hogy a kép elkészüljön. A termésből virágokat készítenek, majd karcolással papírvázát, sor- és terüldísszel csészéket, valamint A rózsza című mese illusztrációját, amelyben minden gyermek más-más meserészletet rajzol le. A tanulók olvasásórán megismerkednek a mesével, feldolgozzák, dramatizálják. A lapokat, amelyekre a mesével kapcsolatban írnak és rajzolnak, összefűzik: így készül el a könyv. A gyerekek által készített munkák az osztálytermet díszítik.

A húsvétot megelőző jeles napokról való beszélgetés, a tavaszvárás március közepétől már minden rajz- és technikaórán szerepet kap. Ismereteket szereznek a nagyböjt időszakáról, a fekete vasárnapról, a virághétről, virágvasárnapról, fehérvasárnapról. Szerepet kap a keresztény vonatkozás is. Megismerik a jeles napok szokásait, így a barkaszedés, a villózás és kiszehajtás fogalmát.

A jeles napok nevét szókértve szemlélteti, amely mindennap fennmarad a táblán, ezáltal jobban rögzül a gyerekekben.

Az órákon a magyar szokásokkal párhuzamosan szó esik arról is, hogyan ünneplik, hogyan várják a cigány emberek a tavaszt.

A legtöbb rajzórát a kooperatív munkaforma jellemzi. A gyerekek megtanulnak együttműködni, segíteni egymásnak, minden gyerek fontosnak érezheti tevékenységét. Heterogén csoportokban dolgoznak; egyéni képességeiknek megfelelően differenciált feladatokat is kapnak.

Ezen elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátítása után most egy részletes óra leírása következik, amelyen a gyerekek változatos technikákkal készítenek virágokat, hogy berendezzék a maguk kis virágüzletét, annak kirakát. Lépésről lépésre történik a díszítés, együtt, egy cél érdekében dolgozik az osztály.

Egy óra részletes bemutatása: Virágok készítése változatos technikákkal

Oktatási cél

A tavaszi ünnepkörbe tartozó jeles ünnepek hagyományai párhuzamosan a magyar, illetve a cigány kultúrában, változatos technikák alkalmazása, a húsvéti ünnep előkészítése, a virághét jelentősége, népművészeti alkotások, gondos – műves feleletalakítás.

A sordísz és területdísz gyakorlása, egyéni ornamentika megvalósítása, természetragasztás, mozaikkészítés, tervező- és szervezőképesség fejlesztése.

Nevelési cél

A húsvéti szokások megismertetése, a népművészeti alkotások értékének megbecsülése, a hagyományok tisztelete, mások elfogadása, tolerancia, véleményalkotás, önállóságra, együttműködésre, fegyelemre nevelés.

Munkaformája

Kooperatív munka

Eszközei

Táblai applikációk, népművészeti tárgyak, alkotások, szókartyák, újságkatalógus, képeslap, szárazvirág, termések, gyurma, cserép, szög, olló, ragasztó, rajztábla, CD-lemez, magnó

Koncentráció

Ének-zene, környezetismeret, technika

Ideje

90 perc

Az óra menete

Jelentés

A szükséges eszközök előkészítése

Beszélgetés a tavasz ünnepekről

- Milyen ünnepekörben vagyunk most? *(Tavaszi)*
- Melyek a tavaszi ünnepeink? *(Nők napja, március 15., húsvét, anyák napja)*
- Most a nagyböjt időszakában vagyunk. Miért nevezzük nagyböjtnek? *(Az emberek étkezési szokásai megváltoznak, kevesebb húst esznek. Régen ebben az időszakban 3-szor étkeztek, és csak egyszer szabadott jóllakni.)*
- Van egy nap a nagyböjt időszakában, amit fekete vasárnapnak nevezünk. Miért? *(Ezen a napon emlékeznek meg Jézus haláláról. Az emberek fekete ruhában mennek templomba, így adják meg a tiszteletet.)*
- Milyen ünnep lesz nemsokára? *(Húsvét)*
- Milyen héttel kezdődik? *(Virághét)*
- Miért nevezzük virághétnek? *(Ahogy a természet megújul, úgy az emberek is virágokkal díszítik fel a környezetüket, készülnek az ünnepi időszakra, nagytakarítást, nagymosást végeznek, rendbe teszik a kertet.)*
- Melyik a virághét utolsó napja? *(Virágvasárnap)*

Az eddigi munkaforma frontális. Szókartyák a táblán: nagyböjt, fekete vasárnap, virághét, virágvasárnap, villőzés, kiszehajtás, húsvét, fehér vasárnap

- Mi történt ezen a napon? *(Jézus bevonult Jeruzsálembe, és tiszteletére az emberek pálmaágakkal, virágokkal díszítették fel a templomokat. Azt tartották, hogy ezzel megvédik magukat a tűz, a vihar és a rossz dolgok ellen.)*
- Mit csinálnak ezen a napon az iskolás gyerekek? *(Barkát szednek.)*

Szemléltetésként barka kerül bemutatásra.

- Milyen szokások tartoznak e naphoz? *(Villőzés, kiszehajtás)*
- Mi a lényegük? *(Villőzés: a lányok házról házra jártak és énekeltek, kezükben zöld ágot tartottak. Kiszehajtás: bábót készítettek, és elégették vagy vízbe dobták, ezzel jelképezték a tél temetését.)*
- Ismertek-e olyan dalt, amit villőzés közben énekeltek? *(Bújj, bújj zöld ág)*

Énekeljük el! Játsszuk el!

- Tudjátok, hogy él közöttünk egy másik népcsoport is, a cigányok. Hogyan várják ők a tavaszt? *(A fiúk koszorút készítenek a lányoknak, tavasz-tündért választanak. A lányok harmatban fürdenek, hogy ne legyen szeplős az arcuk. A cigányok tavaszi ünnepe a Zöld György-nap, ami a naptár szerint Szent György napjára esik. A fiatal legények fákat ültettek a sátrak elé, és feldíszítették virágokkal. Aztán kezdődött a tánc és a mulatozás. Azért nevezik Zöld Györgynek, mert van egy legény, aki zöld ágakat ölt magára. Az volt a feladata, hogy friss zöld fűvel etesse az állatokat, hogy ne legyenek betegek. Zöld György napján kaláccsal ajándékozták meg egymást, még azok is, akik haragban voltak. Ezzel jelképezték azt, hogy kibékültek.)*

Bemutatásra kerül a koszorú.

- A jövő héten lesz a virághét. Készülődünk mi is, hoztatok már barkát, feldíszítettük a szekrényt tulipánokkal, az ablakba cserepes virágokat tettünk, és termésből is készítettünk virágokat.

A gyerekek körbesétálnak az osztályban, és megtekintik eddigi munkáikat.

Az óra célkitűzése

- A mai órán sok-sok virágot fogunk készíteni különböző technikákkal, mert készülünk a virághétre. Az osztályból virágüzletet varázsolunk. A táblán látjátok a virágüzlet kirakatát (tábla felfedése). Ezt fogjuk feldíszíteni óra végén azokkal a virágokkal, amit készíteni fogtok.
- Kik is készítik a virágokat egy virágüzletben? *(A virágkötők)*
Ti lesztek most a virágkötők! Mindenkinek meglesz a saját dolga az üzletben.
A nagyvázára terülődísszel, illetve sordísszel fogjuk felrakni a virágokat.
- Mi is az a terülődísz és sordísz? *(Sordísz: azonos minták követik egymást egy sorban, a következő sorban már más minta van. A terülődísz: terjeszkedik, elterül minden irányban.)*
- Milyen alkotásokban találkozunk ilyen díszekkel? *(Népművészeti alkotásokban.)*

- Kik készítettek régen ilyen alkotásokat? (*Nagyszüleink, a magyar és a cigány emberek.*)
- Mit tudunk róluk? (*Fazekas emberek, akik vándoroltak faluról falura, hogy portékájukat értékesítsék, a cigány asszonyok terítőket, szoknyákat hímeztek ilyen díszítéssel.*)
- Miért fontosak a népművészeti alkotások? (*Értékesek*)

A táblán műszaki papírból egy nagy váza van elhelyezve. Bemutatásra kerül továbbá néhány népművészeti tárgy, mint például terítő, kancsó, csésze, tarisznya, tányér, kalocsai minta, békés megyei hímzésminta. A táblán képek láthatók még a vándorcigányokról és a sátorról.

Csoportmunka

Csoportbeosztás, felelősi feladatok kiosztása. A csoportok heterogének.

Két csoportban fognak dolgozni. Mindkét csoportban lesz szószóló, aki az óra végén értékeli a csoport munkáját. Eszközfelelős, aki kiosztja az eszközöket, és az óra végén el is pakolja azokat. Dicsérő, akinek a munkája tetszik, azt megdicséri. Csendfelelős, ha a munkazaj eltér a feladattól, csendre inti a hangoskodót. Tanácsadó, ha valaki tanácstalan, nincs ötlete, annak megpróbál segíteni. A feladatok kiosztása egyéni, minden csoport egy virágnevet kap, és ezen belül differenciált feladatokat.

Nárcisz csoport (7 tanuló)

Feladatok

- a) Virágkatalógus készítése újságból, képeslapból kivágott virágokból (3 tanuló)
- b) Virág készítése sordíszkarcolással (1 tanuló)
- c) Virág készítése termésragasztással (1 tanuló)
- d) Virág készítése mozaiktechnikával (1 tanuló)

Jácint csoport (6 tanuló)

Feladatok

- a) Virág készítése területdísz karcolásával (1 tanuló)

- b) Virág készítése sordísz karcolásával (1 tanuló)
- c) Virág készítése termésragasztással (1 tanuló)
- d) Virág készítése termésragasztással és terülődísz karcolásával (1 tanuló)
- e) Virág készítése mozaiktechnikával (1 tanuló)
- f) Virág díszítése filctollal (1 tanuló)

Ha készen vannak a feladattal, és még van idejük, akkor szabadon választhatnak olyan technikát, ami nekik nagyon tetszik. Lehet cserepes virágot is készíteni száraz virágból, amit gyurmába szúrnak bele. Mintadíszek kiosztása (Sordísz- és terülődíszminták segítik a gyerekek munkáját).

Értékelési szempont: ha jól végzi a feladatot, akkor jutalomkártyát kap, ha 4 darabot összegyűjt, akkor egy aranycsillagot kap. Az asztalon lévő vázákban nárcisz és jácint van, ez jelképezi a csoportok nevét.

A munkáltató rész alatt csendes, halk zene szól, ezek mindegyike tavaszi énekeket tartalmaz.

A munkára 40 perc áll rendelkezésükre.

Miután a csoportok elkészültek, az alkotásokat felteszik a táblára, illetve a cserepes virágokat elhelyezik a polcon. Mindenki megtekintheti a saját és mások alkotását. A munka során használt eszközöket elhelyezik a szekrényben.

Az értékelés során minden csoportban a szószóló értékeli a munkájukat, majd a tanár segítségként egy papírra írt néhány megkezdett mondatot ad. Ez tartalmazza, hogy mi volt a feladat, a felelősök hogyan végezték a feladatukat, kinek a munkája tetszik a legjobban, és miért. Lehetőség van átadni a szót másnak, kikérni más gyerek véleményét. A tanulói értékelést a tanári értékelés követi, és végül jutalomként dicsérőkártyát kapnak.

A projekt folytatása: húsvét, anyák napja

A projekt folytatása a következő órákon történik. Az óra során csak néhány mondatban beszéltek a húsvétról. A következő időszakban a gyerekek elméleti ismereteket szereznek a húsvéti szokásokról, a húsvét jelentőségéről (Jézus feltámadása, locsolkodás húsvéthétfőn stb.). Az általuk ismert néhány locsolkódóverset elmondják, amelyeket néhány újjal ki is egészítik. Beszélgetnek e hagyomány mai és régi formáiról. Húsvéti tojásokat rajzolnak, zsírkrétával díszítik ki. Egyszerű festett tojásokat karcolással is

díszíthetnek. A tojást először temperával befestik, majd ha megszárad, egy hegyes hurkapálcika végével mintát karcolnak bele. Megismerkednek a hagyományos tojásfestéssel is, a gica használatával. Szemléltetésként írókával festett tojásokat mutatunk be, és ezek segítségével magyarázzuk el a via-szolás folyamatát. Az ünnepre tojásfestéssel is készülnek, majd kipróbálnak egy régi hagyományt, a tojásdobálást. Egy rendkívüli óra keretében a településen élő cigány kosárfonót meghívunk, aki az életéről és ünnepeikről mesél a gyerekeknek. Közben kis kosarat fon, így mutatja be mesterségét. Megismerik a gyerekek azt, hogy régen a használati eszközöket, a ruhát is az ember maga készítette. A régi mesterek hűek maradtak egy-egy táj népművészetének jellegzetes formáihoz, színeihez. A korábban elkészített festett tojásokat a meghívott vendég által készített kis kosárkában elhelyezik az osztályteremben.

A tavaszi ünnepkör utolsó ünnepe az anyák napja. Az óra két részből áll. Beszélgetnek az édesanyákról, nagymamákról. Miért fontos számunkra ez a szép ünnep? A korábbi órákon megismert virágkészítési technikák felhasználásával minden gyerek készít egy kis virágot az édesanyjának. Az üdvözlőlap készítése síkbeli és a síkból kissé kiemelkedő díszítményekkel történik. Tulipánformát rajzolnak, amelyet krepp-papír golyócskákkal ragasztanak tele. Egy másik órára meghívják az édesanyákat, ahol a gyerekek egy kis műsorral kedveskednek nekik. Verseket, énekeket és egy kis közös táncot adnak elő, így köszöntve az édesanyákat. Végül átadják a saját maguk által készített kis ajándékot.

Irodalom

- Keiji Kitamura: *Origami Treasure Chest*. Japan Publications Trading Co., Tokyo, 1991.
- Kricskovics Zsuzsanna: *Origami. Keresztény ünnepeink 2*. If Good Kiadó és Design Bt., Kecskemét, 1997.
- Kricskovics Zsuzsanna: *Ori Kati babaháza. Origami 4*. Aranyhal Könyvkiadó, Budapest, 1997.
- Kricskovics Zsuzsanna: *Nagy origami könyv*. Aranyhal Könyvkiadó, Budapest, 2000.
- Sebestyén Ádám: *Bukovinai székely népmesék III. A rózsza*. Tolna megyei Tanács V. B. Könyvtára, Szekszárd, 1983.

A multikulturális nevelés tartalmi integrációja

Bocskai István Általános Iskola, Kismarja¹

ALKOTÓK

Ferenczi Tünde, Szamay Gabriella, Turcsáné Pásztor Éva

Intézményünk küldetésnyilatkozata

*„A nevelés egyet jelent azzal, hogy segítünk a gyerekeknek
valóra váltani a lehetőségeit.”
(Erich Fromm)*

Bemutatkozik a Bocskai István Általános Iskola és Óvoda

Kismarja többcélú közoktatási intézménye a Bocskai István Általános Iskola és Óvoda. Bocskai István erdélyi fejedelem nevét 1999-ben vettük fel – kifejezve ezzel is, hogy fontosnak tartjuk a hagyományok örökítését, a történelmi értékek megismerését, megőrzését. Ápoljuk lakóhelyünk emlékeit, emlékhelyeit.

Az utóbbi időben jelentős fejlesztés zajlott intézményünkben. Pályázati pénzből 2004–2005-ben felújításra került az iskola központi épülete és az

¹ Bocskai István Általános Iskola és Óvoda. 4126 Kismarja, Bocskai utca 30. Tel./fax: (54) 419-900, e-mail: kismarja.iskola@citromail.hu

óvoda. 2006. augusztus 21-én került átadásra a központi iskolaépület új szárnya, a több mint 4 éve tartó építkezés befejezésével. Ennek köszönhetően valamennyi iskolai osztály és csoport egy épületben tanul. Pályázati támogatásból megtörtént az iskola udvarán található füves sportpálya felújítása, játékokkal való felszerelése.

Intézményünkben az óvoda gyermeklétszáma 55 fő, az iskola tanulói létszáma 171 fő. Az óvodában 5 óvodapedagógus és 3 dajka dolgozik három csoportban. A pedagógusok száma az iskolában 13 fő. Működésünket 1 fő iskolatitkár és 3 fő technikai dolgozó segíti. Évfolyamonként 1-1 osztályt, iskolaszinten 2 napközis csoportot tanítunk.

Az osztályokban a heterogén összetétel miatt vannak gyengén és jól teljesítő tanulóink. A kompetenciamérés eredményei is ezt igazolják. Szükség van arra, hogy új módszerekkel ismerkedjünk meg, és ezeket alkalmazzuk a tanulók segítése érdekében. Tanulóink közel 10%-a veszélyeztetett, 70%-a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű. A szülők többségének iskolai végzettsége alacsony – 8 általános vagy szakmunkásképző. Az iskolában 5 tanulónak van főiskolai végzettségű szülője – ez mindössze két családot jelent.

Évtizedek óta folyik nálunk a sajátos nevelési igényű tanulók integrált foglalkoztatása. Míg 5-6 évvel ezelőtt 3-4 ilyen tanulónk volt, ebben a tanévben 12 a számuk. Megváltozott az összetételük is: az enyhén értelmi fogyatékosok mellett már van látássérült, hallássérült, beszéd fogyatékos, és az óvodában autista gyermek is. Évente egyre több gyermeket kell nevelési tanácsadóba, illetve vizsgálatokra küldenünk tanulási és magatartási zavar miatt.

Egyre nagyobb szükségét éreztük annak, hogy a megváltozott pedagógiai feladatokhoz új módszereket keressünk. A 2004/2005-ös tanévben két pedagógus jelentkezett BGR²-tanfolyamra, és végezte el az alap- és speciális képzést. Az elmúlt tanévben indítottuk az óvodában és az iskolában is a BGR-t, és további két kolléga vett részt az alapképzésen. Ezalatt az óvodában egy pedagógus elvégezte a fejlesztőpedagógia-szakot, az iskolában egy tanító most kezdte. Munkánkat hetente egyszer utazó gyógypedagógus segíti. Logopédiai és fejlesztőpedagógiai segítséget a Berettyóújfalu központtal működő Többcélú Kistérségi Társulástól kapunk, amelynek tagjai vagyunk.

² BGR: Belső gondozási rendszer. (A szerk.)

A 2006/2007-es tanévben az 1-2. osztályban 39 tanulóból 12-en szorulnak belső gondozásra. Az átadó megbeszéléseken szerzett tapasztalatokat jól hasznosíthatónak találjuk. Elkezdtük az ortotéka³ gyűjtését. A konzulensi segítségnyújtás és a hálózati üléseken folyó tapasztalatcsere nagyon jó támpontot ad saját intézményünk BGR-rendszerének kialakításához. Az itt megismert új pedagógiai elvek és módszerek szervesen kapcsolódnak, és megkönnyítik a többi osztályban is a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelését.

Intézményünk nyertes pályázatának, a HEFOP 2.1.5 projektnek a megvalósítása folyamatban van. Ennek keretében minden pedagógusunk helyi módszertani továbbképzéseken vett részt – összesen 90 órában.

Ezek a következők voltak: „Hatékony együttnevelés az iskolában”, „Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés” és „Tanórai differenciálás”. A 2006/2007-es tanév során fejlesztő játékokat, tanórai munkát segítő eszközöket is vásároltunk pályázati pénzből. A szövegértés és a matematikai eszközhasználat fejlesztését előtérbe helyezzük: ennek érdekében ebben a tanévben az intézményvezető által elrendelhető tanórán kívüli foglalkozások nagy részét erre fordítottuk.

A „Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés” című továbbképzésünk után megalakult szakmai kiscsoportunk. Feladata, hogy a multikulturális nevelés terén összegyűjtse pedagógusaink ötleteit, elképzeléseit, és kidolgozzon egy hosszú távú tervezetet, amelyben ez a tartalom tudatosan jelenik meg iskolánk mindennapjaiban.

Ezt nem zárjuk le, folyamatosan bővítjük. Szemléltetésére egy kiragadott részletét itt közöljük.

Céljaink

Fő cél

A multikulturális nevelés váljon az iskolai tevékenység szerves részévé, és úgy épüljön be a pedagógiai programba, hogy az szerves egységet alkosson az intézmény célkitűzéseivel.

Alcéllok

³ Ortotéka: Diagnosztizáló eszközök, mérőeszközök, tesztek, pedagógiai segédeszközök, taneszközök, módszertani leírások stb. tára. (A szerk.)

- A multikulturális tartalmak jelenjenek meg a különböző tantárgyak tanításában és a szabadidős tevékenységekben.
- Érjük el tanulóinknál a kölcsönös, tudatos figyelem kialakítását más kultúra iránt.
- Fogadják el a különbözőséget, ismerjék és tiszteljék a másságot.

Egy programunk bemutatása

Az alábbi táblázat egy hosszabb távú program egyes részeit mutatja be. Ezekből már megvalósult: a családfakutatás, a nemzetiségi tájház látogatása, a nemzetiségi témahét a 3. osztályban és a kultúra napja négy ország bemutatásával.

Program	Feladat	Osztály	Felelős	Dokumentum
Zene világnapja	Zenehallgatás, zenei történelmi vetélkedő szervezése, gyűjtőmunka.	1–8. osztály Felső tagozat	Osztályfőnök Szaktanár Napközis nevelő	Plakát Programterv Fénykép
Kisebbségek napja (egy kisebbségi csoport bemutatásával)	Szokások összegyűjtése, bemutatása, dramatizálás, díszletkészítés, ételek készítése.	1–8. osztály	Osztályfőnök Szaktanár Napközis nevelő	
Kultúra napja	4 ország bemutatása alsós-felső párokban	1–8. osztály	Osztályfőnök Szaktanár	Kiállítás, plakát, fénykép
Családfakutatás	Kronologikus képesség fejlesztése, időszalag készítése, interjú, kiselőadás, tárgyi emlékek gyűjtése, írásos dokumentum gyűjtése	5. osztály	Történelem szakos tanár	Elkészült munkák, terv, kiállítás a gyűjtött anyagokból

Program	Feladat	Osztály	Felelős	Dokumentum
Nemzetiségi tájház látogatása	Osztálykirándulás, múzeum-pedagógia	5–8. osztály	Osztályfőnök	Fénykép Feladatlap
„80 perc alatt Magyarország körül” Román, szlovák, német nemzetiségi csoportok bemutatása	4 nemzetiségi csoport (alsós-felső párokban) bemutatása	1–8. osztály	Osztályfőnök Szaktanár Napközis nevelő	Kiállítás, plakát, fénykép
Görög, ruszin, bolgár, szerb nemzetiségi csoportok bemutatása	4 nemzetiségi csoport (alsós-felső párokban) bemutatása	1–8. osztály	Osztályfőnök Szaktanár Napközis nevelő	Kiállítás, plakát, fénykép
Nemzetiségi témahét (szlovák, szlovén, cigány) néphagyományainak, művészetének, zenéjének megismerése	Zenehallgatás, táncház, múzeumlátogatás, térképész-nálat, hímzés, zászlókészítés, baba felöltöztetése népviseletbe	3. osztály	Osztályfőnök	Kiállítás, tanmenet, forgatókönyv, fotóalbum, kérdőívek

A terv alapján a multikulturális tartalmak tantárgyakban és a tanítási folyamatban való megjelenése már megvalósulóban van. Kiállítás készült Hollandia karácsonyi szokásaiból. Képeslapokat, különböző tárgyakat állítottunk ki. Érdekes volt a gyerekek számára az is, hogy színes képekről megismerték, hogyan ábrázolják, és hogyan hívják a világ különböző pontjain a Mikulást.

Más népek népmeséinek és népdalainak megismerésével tudomást szereznek az adott országok éghajlati, földrajzi viszonyairól, szokásairól. Megkeresik őket a térképen, lerajzolják zászlóikat. Az egész iskola közösségét és külső segítőkét megmozgató programunk volt a kultúra napja.

A projekt célja

A gyerekek ismerjék meg más európai kultúrák történelmét, földrajzát, néprajzi értékeit, gasztronómiáját.

Nevelési-oktatási célok:

- A személyiség fejlesztése
- Önállóságra nevelés
- A kommunikációs képesség fejlesztése
- Az Európához tartozás tudatának nevelése
- Ismeretek széles körű gyűjtése és alkalmazása
- Közösségformálás
- A motivációs képesség kialakítása
- Feladat- és felelősségvállalás kialakítása

Előzetes tevékenységek

A diákönkormányzat összegyűjtötte a témanapon feldolgozandó országokra tett javaslatokat. A négy legtöbb szavazatot kapott országot sorsolással osztottuk ki. Így alakultak ki az alsós és felsős osztálypárok is.

Tantestületi ülésen rögzítettük azokat a területeket, amelyek a témanapon bemutatásra kerülnek:

- Az ország rövid történelme
- Földrajzi adottságai
- Híres emberei (Nobel-díjasai)
- Az országok zenéje
- Néprajzi értékei
- Gasztronómiája
- Kiállítás rendezése

A témanap megrendezése előtt 1 hónappal az iskola aulájában és a település hirdetőin elhelyezett plakátokon felhívást tettünk közre tárgyak

gyűjtésére az adott országokból. Egy héttel a témanap előtt az osztálypárok összeállították a kiállítást.

Közben a gyerekek elkezdtek a tematikus gyűjtőmunkákat a könyvtárban, a teleházban: természeti képeket gyűjtöttek, híres emberek után kutattak, történelmi ismereteket szereztek, a himnuszokat hallgatták, énekeket tanultak az adott ország nyelvén, jövevényszavakkal ismerkedtek, és megtanultak néhány alapvető kifejezést (köszönés, ismerkedés) az adott országuk nyelvén.

A szülői munkaközösség lelkes tagjai recepteket gyűjtöttek, amelyek alapján a bemutató napján ételkóstolót készítettek.

A kultúra napja forgatókönyve

A tanulók az iskola aulájában egy jelképes Európa-térkép szerint foglaltak helyet: Oroszország keleten, Olaszország délen, Franciaország nyugaton, Nagy-Britannia északnyugaton. Meghívott vendégeink (polgármester, szülők, óvónők, képviselők) egyben a zsűri szerepét is betöltötték.

Bevezető

Narrátor: „Minden évben ezen a napon ünnepeljük a kultúra napját. Hagyományainkhoz tartozik, hogy ezen a napon valamilyen témához kapcsolódva alkotónapot vagy versenyt szervezünk.

Ez a nap annak emlékére lett a kultúra napja, hogy 1823-ban Szatmárcsékén Kölcsey Ferenc visszavonult magányában ezen a napon írta meg a Himnuszt. Nem az állam megrendelésére (mint ahogy általában születnek a himnuszok), hanem hazafias, nemzeti érzelmei által vezérelve. A költemény 1844-ben Erkel Ferenc megzenésítése után vált nemzeti himnuszunkká.

Ha visszatekintünk hagyományainkra, rendezvényeink közt volt alkotónap, amelyen fafaragást, szövést, csigakészítést, néptáncot tanultunk, volt környezetvédelmi, egészségnevelési napunk, megismerkedtünk az Európai Unió himnuszának történetével.

Hagyományaink közt szerepel az is, hogy ezen a napon adjuk át a kiváló magatartású tanulók elismerő okleveleit.

A mai napnak multikulturális jelleget adtunk. Megpróbálunk egy kicsit belelátni négy másik európai ország és nép életébe, földrajzába, szokásaiba. Az elmúlt hónapban mindenki lelkesen készült, remélem, a rövid idő, ami a bemutatásokra és a különböző feladatokra jut, hozzásegít minket a népek megismeréséhez.”

Minden nép egyik nemzeti jelképe a himnusza. Most hallgassuk meg Oroszország, Olaszország, Franciaország és Nagy-Britannia himnuszt.

Minden csapat az általa készített kis zászlókkal jelezte, ha a képviselt ország himnuszt hallotta.

Az országok bemutatkozása

Narrátor: „Az országok rövid, 20 perces bemutatkozása következik.”

Oroszország (8. és 2. osztály):

- Az ország történelmének bemutatása
- Földrajzi adottságainak jellemzése az általuk elkészített térképen
- Híres emberek, Nobel-díjasok bemutatása
- Néprajzi szokások ismertetése
- Kiállítási tárgyak bemutatása
- Éneklés orosz nyelven: 2. osztály
- Tánc: 8. osztály (kalinka)
- Kóstoló: borscsleves és pelmenyi (húsos derelye)

Olaszország (5. és 3. osztály):

- Zászlóforgatók bevonulása dobpergésre: 3. osztály
- Ének olaszul: 3. és 5. osztály együtt
- Az ország történelme az ókortól napjainkig, jeles történelmi személyiségek bemutatásával
- Földrajza, kiemelve észak és dél különbözőségét
- Híres emberek a képzőművészet, a filmművészet és a sport világából
- Tárlatvezetés
- Ételkóstoló: pizza

Franciaország (6. és 4. osztály):

- A légiutas-kísérők vezényletével képzeletbeli repülőúton az Air France járatán bebarangoltuk Franciaországot, megismertük földrajzát, történelmét, híres személyiségeit, a filmművészet őshazáját, az impresszionizmus nagy alakjait, az Eiffel-torony történetét, a kiállított reprodukciókat, filmtörténeti csemegéket.
- Körtörténet francia nyelven: 4. osztály
- Ételtörténet: bagett franciasalátával

Nagy-Britannia (7. és 1. osztály):

- Körtörténet angol nyelvű énekkel: 1. osztály
- Nagy-Britannia helye Európában
- Történelme, kiemelve a parlamentáris rendszer, a királyi család szerepe ma
- Rocktörténet: a Beatles-legenda
- A foci
- Osztályfőnök személyes élménybeszámolója a kiállított tárgyak alapján
- Ételtörténet: tea és aprósütemény

Játékos vetélkedők

Narrátor: „A következőkben versenyszerű feladataitok lesznek.

Az első a zenei totó: 12 zenei részletet fogtok hallani, minden országhoz kapcsolódva 3-3-at. Felhangzik klasszikus zene, mai popzene, népdal. A lapon ezek címét összekevertük.

Feladat: A zenék címei mellé a megfelelő sorrendet odaírni.

Minden zene kb. fél percig lesz hallgató.”

Csajkovszkij: Diótörő – Virágok keringője

Elton John: Can you feel the love tonight

Patrik Bruel: Qui a le Detroit

Henry Purcell: Fanfár

T.a.t.u.: Zashishatsya ochkami

Il Divo: Mama, Skót duda

Edith Piaf: Je ne Regrette

Verdi: Nabucco, Kálinká

Demis Roussos: Santa Lucia

Debussy: Gollivog tánca

Narrátor: „A feladatlapon felsorolt jövevényszavak közül válasszátok ki a képviselt ország nyelvéből átvett szavakat!”

Francia: lakat, kilincs, szekrény, bizsu, parfüm, szerviz, mester, mustár, hotel, taxi, rekamié, rúzs, kölni, konyak

Angol: shop, center, market, fitnessz, wellness, star (csillag), komputer, meccs, dzsúsz, frizsider, hello, pub, team, projekt, menedzser, szendvics, szmog, hamburger, ham and eggs (sonka tojással), tea

Olasz: narancs, opera, cselló, balerina, füge, mandula, strucc, maskara, rizs, palacsinta, torta, makaróni, tálca, piac, eszpresszó, lottó, kassza, pálya, bárka, kandalló

Orosz (szláv): utca, káposzta, málna, cseresznye, szilva, ebéd, konyha, asztal, galamb, szputnyik, szomszéd, kereszt, szolgál, udvar, zöld, szerda, csütörtök, péntek, szombat

Narrátor: „Ha elutaznátok az országotokba, pénzt is vinnétek magatokkal.

Váltsatok be 50 000 Ft-ot mai árfolyamon a hivatalos fizetőeszközre! Segítségül a megyei lapunk mai számának erre vonatkozó információját adjuk közre.”

Franciaország: Euro Árfolyam: 252

Számítás: 50 000 Ft : 252 euróval = 198 euró

Nagy-Britannia: Font Árfolyam: 384

Számítás: 50 000 Ft : 384 fonttal = 130 font

Olaszország: Euro Árfolyam: 252

Számítás: 50 000 Ft : 252 euró = 198 euró

Oroszország: Rubel Árfolyam: 7,34

Számítás: 50 000 Ft : 7,34 rubellel = 681 rubel

Narrátor: „Az alábbiakban a 4 bemutatott országhoz köthető híres személyiségek arcképét mutatom fel. Jelentkezzen az a csapat, amelyik felismeri saját híres emberét!”

Franciaország: Napóleon, Van Gogh, Louis Renault, Louis Braille, Jacques Villeneuve, Jean Gabin, Nostradamus, Lumière fivérek, Edith Piaf

Nagy-Britannia: II. Erzsébet, William Shakespeare, David Beckham, Károly herceg, John Dalton, James Watt, Paul McCartney, Cromwell Oliver, VIII. Henrik, Tony Blair

Olaszország: Leonardo da Vinci, Marco Polo, Michelangelo Buonarrotti, Bud Spencer, Roberto Baggio, Pinokkió, Madonna, Eros Ramazotti, Donato Bramante

Oroszország: Jurij Gagarin, Dmitrij Mengyelejev, Alekszandr Szergejevics Puskin, Ivan Petrovics Pavlov, Valentyina Tyereskova, Anton Pavlovics Csehov, Pjotr Iljics Csajkovszkij, Szergej Vlagyimirovics Iljuszin és Andrej Nyikolajevics Tupolev, Mihail Szergejevics Gorbacsov, Garry Kaszparov

Narrátor: „Kérem a csapatok képviselőit, köszöntsék saját nyelvükön a többiekét!”

Értékelés

A verseny után elégedettségi kérdőíveket osztottunk ki a gyerekeknek. Amíg ezeket kitöltötték, a zsűri összeszámolta a pontokat.

A versenyben elért eredményeken kívül minden csapat részesült valamilyen elismerésben. Kiosztásra kerültek „A legjobb tárlatvezető”, „A legszebb kiállítás”, „A legfinomabb kóstoló”, „A legügyesebb idegenvezető” oklevelek. Minden osztály 1500 Ft-ot kapott alapanyagok vásárlására, hogy a későbbiekben az iskola tankonyháján maguk is készítsenek valamilyen nemzeti ételt.

A gyerekek visszajelzései erről a napról nagyon pozitívak voltak. Öröm volt nézni, hogy napok múlva is milyen sokan nézegetik a kiállítást, fellepoznak egy-egy könyvet, odahívják a tanárt.

Gyermeknap

Általános Iskola, Doboz¹

ALKOTÓK

Baji Istvánné, Kiss Gáborné, Nagy Istvánné, Váradi Edit,
Vargáné Haraszti Katalin

Bemutatkozunk

Doboz nagyközség Békés megye egyik legrégebbi települése, a legelső írásos emléke 1065-ből származik. A település földrajzi helyzete igen kedvező, négy város: Békéscsaba (megyeszékhely), Gyula, Békés és Sarkad veszi körül, kb. 15 km-es körzetben. A lehetőségek mellett a közelség azt is eredményezi, hogy a tanköteles korú tanulók mintegy 10-12%-a nem a települési általános iskolába jár, az ő szülei Békéscsaba és Gyula iskoláit választják.

A településen a legtöbb embert az önkormányzat és intézményei foglalkoztatják. Ezenkívül más munkalehetőség szinte alig van, ezért sok a munkanélküli, s a környező városokba is sokan bejárnak dolgozni. Az aktív korúak többsége minimálbérért dolgozik, sok a nyugdíjas is. Ebből következik, hogy a családok nehéz anyagi körülmények között élnek. A település oktatási intézményei az óvoda és az általános iskola.

Az iskolával partneri kapcsolatban lévő intézmények

- Nagyközségi Önkormányzat
- Cigány Kisebbségi Önkormányzat
- Napköziotthonos Óvoda
- Nagyközségi Könyvtár

¹ Általános Iskola. 5836 Doboz, Kossuth tér 15. Telefon: (66) 268-298, e-mail: iskola@doboz.hu

- Kulich Gyula Művelődési Ház
- Gondozási Központ, ahol helyet kapott a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat
- Egészségügyi Központ
- Civil szervezetek, alapítványok

Iskolánk 1995-ben egy 12 tantermet magába foglaló új szárnyal bővült, s a régi épületrész (amely egykor a Wenckheim család kastélya volt) is teljesen fel lett újítva. A korszerűsítés és bővítés eredményeként a falu minden diákja egy helyre jár iskolába.

Technikai felszereltségünk 1995-ben igen korszerű volt, mára azonban ez már nem minden tekintetben igaz: számítógépparkunk elavult, nem felel meg a követelményeknek, a hiányokat pályázatok útján próbáljuk csökkenteni. Tantestületünk 32 főből áll, szakos ellátottságunk 90-95%-os. Az iskola tanulólétszáma 360-380 fő, jelentős az etnikai (roma) kisebbséghez tartozó tanulók aránya, közel 30%, amely évről évre növekszik. Ezért tartjuk fontosnak a roma népismeret oktatását, természetesen nem elhanyagolva más népek, kisebbségek kultúráját sem, hiszen ha községünkben nem is, de a megyében jelentős számú román, német, szlovák kisebbség él.

A településen működik Cigány Kisebbségi Önkormányzat, amellyel az iskola jó kapcsolatot alakított ki. Munkánkat „Együttműködési megállapodás” rögzíti.

Az iskola tanulóinak mintegy 40-45%-a részesül gyermekvédelmi kedvezményben. A nehéz anyagi körülmények, a rossz szociális helyzet miatt sok a hátrányos helyzetű tanuló, közel 50%. Az iskola felmérése alapján a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma is igen magas, 20-25%.

A Dobozi Általános Iskola Pedagógiai Programjából:

„A kisebbségi (interkulturális) oktatás cigány és nem cigány tanulók együttes részvételével folyik, fő műveltségi területei:

- Cigány (nyelv és) irodalom: a jelentősebb cigány írók és költők élete és munkássága
- Cigány ember és társadalom, kisebbségi és állampolgári jogok. Kisebbségi gyermekképviselek funkcionálása az iskolai diákönkormányzatban
- Cigány tárgyi és szokáskultúra. A „hozott kultúra” számbavétele és az értékek erősítése ebben a tekintetben is. A hagyományápolás és innováció konkrét témái és formai megoldásai az iskolában. Kirándulások, táborok

- Cigány ének-zene, tánc. Népdal- és tánckörök, játszóházak, zenekarok, ének-zene táncgyűttesek működtetése a helyi lehetőségeknek megfelelően a művelődési ház szervezésében.
- Cigány vizuális kultúra. Szakkörök, múzeumlátogatások, egyéni és csoportos kutatás, projektmunka a helyi lehetőségeknek megfelelően”.

2003 óta folyik iskolánkban integrációs és képességkibontakoztató felkészítés. 2006-ban a dombegyházi Balsaráti Vitus János Általános Iskolával és a battonyai Szerb Általános Iskolával konzorciumban megnyertük a HE-FOP 2.1.5 pályázatot. Ezen pályázat keretében az iskola minden pedagógusa a következő 30–30 órás továbbképzésen vett részt:

- Tanórai differenciálás
- Multikulturális tartalmak interkulturális nevelés
- Hatékony együttnevelés az iskolában (IPR)

A pályázat lehetőséget nyújtott számunkra fejlesztő eszközök beszerzésére, mintegy 2 millió forintért, és szakmai megújulást is biztosítottak a továbbképzések.

Iskolánkban nagy hagyománya van a tanórán kívüli tevékenységeknek is. Évente 6-8 nagy rendezvényünk van (falukarácsony, farsang, sportnap, anyák napja, gyermeknap, környezetvédelmi hónap, egészségnevelési hónap, kirándulások, hasznos anyaggyűjtés). Nevelőink számára fontos, hogy megragadjanak minden alkalmat a gyerekekkel, szülőkkel való kötetlen találkozásra.

Ezen alkalmak közül a gyermeknap az egyik legsikeresebb, legkedveltebb rendezvényünk, amelyet minden évben más helyszínen, más-más programokkal rendezünk meg. Az anyagi fedezetet a hasznos anyaggyűjtésből származó bevétel biztosítja (ez éves szinten mintegy félmillió forint). Az egész napos rendezvény során a gyerekek csapatversenyben és egyéni megmérettetésben is kipróbálhatják ügyességüket. A csapatok vegyes életkorúak, 1-8. osztályosok, nyolcadikos csapatvezetővel. A versenyek során igazi összetartás alakul ki a csapaton belül, öröm nézni, ahogy a nagyok segítik, óvják a kicsiket. Az egyik legjobban sikerült volt a 2004-es, amelynek forgatókönyvét szeretnénk közreadni.

Forgatókönyv a gyermeknaphoz

Előzmények

Az iskola tanulói kevés ismerettel rendelkeztek az Európai Unióról. Nem tudták, mi a célja, feladata, hogyan működik, milyen a szervezeti felépítése. Nem ismerték a tagországok életét.

Az alábbi célokat tűztük ki:

- A diákönkormányzat éves feladata az EU megismerése.
- Európai uniós szakkörben az 5. osztályos tananyaghoz kapcsolódva külön megismerkednek Olaszországgal és Görögországgal (pályázaton nyertünk pénzt a szakkör működtetéséhez).
- A gyermeknapi rendezvény kerete az uniós ismeretek összegzése.
- Az iskola minden tanulója életkorának megfelelően ismerkedjen meg az unióval.

Kommunikációs feladatok

a) Idő és ütemterv

- Diákönkormányzat éves munkaterve szeptembertől júniusig
Felelős: a DÖK segítő pedagógusa

- Európai uniós szakkör éves munkaterve szeptembertől júniusig
Felelős: a szakkör vezetője

b) Ajándékok megvásárlása

Határidő: május 20-ig.

Felelős: DÖK segítő pedagógus, az uniós szakkör vezetője

c) Gyermeknapi akadályverseny

- Előzetes feladatok kiadása április 1-jétől
- Akadályverseny május 30.
Felelős: DÖK segítő pedagógus

d) A Dobozi Hírmondó újságban cikk a gyermeknapi rendezvényről

Felelős: DÖK segítő pedagógus

A megvalósítás lépései

A projekt összeállításában a következőket vettük figyelembe: az Európai Unió fogalmából kiindulva kerestük a tantárgyi kapcsolódásokat. A tagállamok sorából kiemeltük Görögországot és Olaszországot, mert 5. osztályban történelemből tanulják azt. Az iskolákban két idegen nyelvet (német/angol) oktatunk, így a két ország mellé hozzákapcsoltuk Németországot és az Egyesült Királyságot. Megkerestük azokat a pontokat, ahol a tantárgyak tananyagai kapcsolódhatnak az Európai Unióhoz és más tantárgyak tananyagaihoz. A tanítási órák sorrendje a tanítási órák időrendjét is meghatározta. A sorrendet nem lehetett felcserélni, mert logikailag is egymásra épültek.

Földrajzórával kezdtük

Európa térképén megkerestük a tagállamokat. Röviden megbeszéltük az Európai Unió fogalmát. Kiemeltük először Görögországot. Térképismerteti, tájékoztató feladatokat végeztünk: irány- és távolságmeghatározást, méréseket, tájékozódást a fő világtájak alapján.

Tanórán kívüli tevékenység (a következőkben: TKT): Gyűjtőmunkát indítottunk el, ami az egész tanévben folyamatosan végezhető volt, párhuzamosan a tanítási órákkal. Gyűjtöttünk képeket, képeslapokat, fotókat, posztereket az uniós országokról, főleg Görögországról, Olaszországról, Angliáról, Németországról. Sajtófigyelő-szolgálatot indítottunk el: a tanulók keressenek újságcikkeket, híreket az EU-ról és Magyarországra csatlakozásáról. Az összegyűjtött anyagot az iskolai faliújságon mutattuk be.

Történelem

Az Európé című görög monda feldolgozása, amelyből megismerhettük az Európa keletkezésével kapcsolatos hiedelmeket. A tanulók előzetes feladata volt: tájékoztadjanak a görög istenekről. (*Usborne Képes Világtörténelem sorozat: A görögök*)

Technika és életvitel

Görög ételkülönlegességeket mutattunk be, görög salátát készítettünk (TKT). Előzetes feladat a tanulóknak: szakácskönyvekből, gasztronómiai folyóiratokból gyűjtsenek görög ételeket.

Ének-zene

Megismerkedtünk a görög népzenevel. Meghallgattuk a tanulók által összegyűjtött zenei anyagot (TKT).

Tánc és dráma

Az énekórán megismert görög népzeneire néhány görög tánclépést tanultunk meg.

Testnevelés

Az olimpiák története. Az európai országok közül hol rendeztek újkori olimpiákat? Mit játszottak az ókori Görögországban a gyerekek? (TKT) Előzetes feladatként kellett a gyerekeknek az anyagot összegyűjteniük az előre kiadott irodalom alapján. *(Lukácsy András: Népek játéka)*

Rajz

A görög építészet, festészet, szobrászat sajátosságait ismertük meg.

Történelem

Olaszország megismerését az ókori Rómával kezdtük. Érdekességek az ókori Rómában: szórakozás – társasjátékok, színház, kocsiversenyek, gla-

diátorviadalok, fürdők (TKT). Előzetes gyűjtőmunka volt a tanulóknak az *Usborne Képes világtörténelem sorozatból: A Rómaiak*.

Magyar irodalom

Feldolgoztuk Mikkó és a makaróni című olasz népmesét.

Matematika

Számolási készséget fejlesztettünk az új pénzzel, az euróval. Szorzás, osztás az euró aktuális árfolyamán, szöveges feladatok a makaróni készítésével kapcsolatban (TKT). Előzetes feladat volt a tanulóknak: újságokból, televízióból, internetről tájékozódjanak az euró aktuális árfolyamáról.

Technika és életvitel

Olasz ételekkel ismerkedtünk meg, milánói makarónit készítettünk (TKT). Előzetes feladat volt a gyerekeknek: szakácskönyvekből, gasztronómiai folyóiratokból olasz ételrecepteket gyűjtsenek.

Ének-zene

Olasz népzene és híres olasz zeneszerzők műveiből részleteket hallgatunk meg (TKT). Előzetes feladat volt a tanulóknak: Verdi és Puccini életrajzának megismerése a zenei lexikonokból.

Tánc és dráma

Mikkó és a makaróni című mesét dramatizáltuk (TKT). Előzetes feladat volt a tanulóknak: ismerkedjenek meg híres olasz színészek, rendezők munkájával, gyűjtsenek róluk képeket, poszttereket, fotókat.

Testnevelés

Mozgásos játékok az ókori Rómából (TKT). Előzetes feladat volt a tanulóknak: keressenek ókori római eredetű játékokat Lukácsy Sándor: Népek játékaik című könyvből.

Rajz

Az ókori Róma építésze, szobrászata, festésze.

Idegen nyelv

Megtanultuk Olaszország, Görögország, Németország, az Egyesült Királyság német és angol elnevezését, és ezen országok fővárosainak a nevét idegen nyelven. Szituációs gyakorlatok (bevásárlás, iskola, család, hobbi). Jellegzetes családi és utónevek. Angol teát és Apfelkuchen-t készítettünk.

Technika és életvitel

Elkészítettük az európai uniós, a görög, az olasz, a német és az angol zászlót (TKT). Előzetes feladat volt a tanulóknak: gyűjtsék össze az európai uniós országok zászlóit, térképekről, kiadványokból.

Biológia

Felkutattuk és bemutattuk Doboz természeti értékeit. Mit vihetünk mi az unióba? (TKT) Előzetes feladatot adtunk a tanulóknak a *Dobozi tanulmányok* című kiadványból, amelyet Réthy Zsigmond munkája alapján szerkesztett Kertész Éva. *A dobozi ártéri ligeterdő florisztikai vizsgálata* című tanulmányból gyűjtsék össze, milyen erdők, milyen ritka növényfajok találhatók Doboz környékén (TKT). Ellátogattunk a Munkácsy Mihály Múzeumba, ahol megtekintettük a Kovács Gyula által felfedezett, a dobozi erdőben általánosan elterjedt dobozi pikkelyes csigát (TKT). Kirándultunk a dobozi

„Képesfához”. Nevezetessége: több mint 100 éves kocsányos tölgy, amely a Faluhelyi erdőben található.

Informatika

Ismerkedtünk a világhálóval, keresőprogramokat alkalmaztunk.

Idegen nyelv

Az ünnepek köré csoportosítva dalokat, mondókákat tanultunk. (Az aktuális időpontban, szabadon választható óraszámban: Márton-nap, Télapó, karácsony, farsang, húsvét, pünkösd, anyák napja, vakáció. Összehasonlítottuk a magyar néphagyományokkal a célországok néphagyományait.)

Tanórai és tanórán kívüli tevékenységek

Tanórai tevékenységek

Az óraterveket úgy állítottuk össze, hogy számítottunk a tanulók előzetes gyűjtőmunkájára. Önállóan számoltak be a gyűjtött anyagról. A frontális osztálymunkák helyett inkább csoportos vagy egyéni munkaformát alkalmaztunk. Lehetőséget adtunk differenciálásra, játékokra.

Tanórán kívüli tevékenységek (10 óra TKT)

Pályázatot írtunk ki a második félévben, amelynek címe: Életünk az Unióban. Ez lehetett rajz vagy irodalmi mű (vers, esszé stb.).

Az egész tanévre „Sajtófigyelő-szolgálat” címmel gyűjtőmunkát indítottunk, amelynek célja volt, hogy minél több újságcikket, hírt, képanyagot gyűjtsenek össze a tanulók a témával kapcsolatban. Ezekből az anyagokból májusban az Európa-nap alkalmából házi kiállítást nyitottunk.

További tanórán kívüli tevékenység a tantárgyakhoz kapcsolt előzetes feladatok végrehajtása, a könyvtári gyűjtőmunka volt. A biológia tantárgy-

hoz kapcsolódva múzeumlátogatást szerveztünk a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumba, és erdei sétát tettünk a több mint 100 éves „Képes fához”.

Előzetes feladatok a gyermeknapi akadályversenyhez a tanulók részére:

- Vegyes életkorú (1–8. oszt. tanulókból) 15 fős csapat összeállítása
- A csapat feladata uniós zászló, jelvény, menetlevél készítése
- A tagállamok zászlainak felismerése
- Jellegzetes ételeik gyűjtése
- „A községi könyvtárban megtaláljátok A Népek játéka című könyvet. Csak 3 példányban van meg, ezért csak helyben tudtok belőle dolgozni! Válasszatok ki egy játékot, tanuljátok meg a csapatotokkal játszani! Az akadályversenyen kell bemutatni a játékot, másoknak is megtaníthatjátok majd, amíg várakoztok, szabad időtök lesz.

Előzetes feladatok az akadályverseny lebonyolításához a pedagógusok részére:

- Ajándékok beszerzése, segítő középiskolások kikérése
Határidő: május 20-ig. Felelős: DÖK-vezető, szakkörvezető.
- A versenyhez szükséges eszközök elkészítése.
Határidő: május 25. Felelős: szakkörvezető, technika szakos, rajz szakos.
- Hangosítás megszervezése, időpont egyeztetése:
Határidő: május 25. Felelős: DÖK-vezető.
- Szükséges felszerelések, eszközök kiszállítása a helyszínre május 29-én.
Felelős: minden állomás vezetője.

EU-próba akadályverseny

Gyülekező: 8¹⁵-től

Faültetés: 8³⁰-től

Akadályverseny: 9 órától 12-ig

Eredményhirdetés: 12³⁰-től

Fáklyás felvonulásra gyülekezés a sportpályán 19³⁰-tól

A projekt eredménye

A tanulók gyakorlatot szereztek az önálló ismeretszerzésben. Beszéd-készségük, önbizalmuk fejlődött a kiselőadások, beszámolók során. Kialakult az európai uniós szemléletük. Gondolkodásmódjuk nyitottabbá vált, képesek lettek a másság elfogadására. Érdeklődőbbé váltak más országok kultúrája iránt.

A tanév végére elkészültek a pályamunkák, amelyeket az Európa-nap alkalmából rendezett kiállításon mutattunk be az egész iskolának. Elkészültek az uniós országok zászlói, ezek díszítik az idegen nyelv, a földrajz, a technika szaktantermeket. Életvitelórákon elkészültek a nemzeti ételek, amelyeket a tanulók meg is kóstolhattak. Faliújságunk átalakult Európa-fallá, amelyen az elkészített tablókat állítottuk ki. A gyermeknapon mindnyájan jól szórakoztunk, s játszva tanultunk.

Felhasznált irodalom

A dobozi Általános Iskola Pedagógiai Programja

Multikulturális tartalmak beépítése a magyar nyelv és irodalom, történelem, természetismeret, ének, rajz tantárgyakba

Közös Igazgatású Közoktatási Intézmény
Általános Iskola, Füzérkomlós¹

ALKOTÓK

Horváth Zoltán, Pilván Gáborné, Tán János

Az intézmény bemutatása

Füzérkomlós Magyarország északkeleti részén, Sátoraljaújhelytől 30 km-re szép földrajzi környezetben fekszik. A tömegközlekedést autóbusszok bonyolítják le. Valamennyi, a társuláshoz tartozó település (Füzérkomlós, Nyíri, Füzér, Pusztafalu, Bózsva) aránylag kevés lakosságú. Iskolánk szép földrajzi környezetben, hegyekkel körülvett helyen található. A festői szépségű táj, valamint a kristálytisza friss levegő biztosítja a természet szerető, kedvelő, egészséges, edzett gyermekek nevelését. Az évszakonként szervezett túrák, kirándulások alkalmával közvetlenül megismerhetik, megfigyelhetik a környezetükben található növények, állatok fejlődését, életét.

¹ Közös Igazgatású Közoktatási Intézmény Általános Iskola. 3997 Füzérkomlós, Ady E. u. 39. Telefon: (47) 340-017

Iskolánk típusa általános iskola, amelynek fő feladata a tudományos alapokon nyugvó, továbbépíthető ismeretanyag közvetítése, figyelembe véve az adott közösség, és a gyermekek képességeit.

Az általános iskola 1967-ben épült. 8 tantermes, komfortos, 8 önálló osztállyal, két napközis csoporttal működik. Konyha és óvoda tartozik hozzá, amely 1979-ben került átadásra. 1989-ben új tornateremmel (12 m × 24 m) egészül ki. Megtörtént az iskola vizesblokkal történő kiegészítése, fűtésének korszerűsítése. 1996-ban pályázat útján sikerült iskolabuszt beszerezni, amely megkönnyítette a tanulmányi kirándulások szervezését. 1999-ben a tetőtér beépítésére is sor került, itt sikerült kialakítani egy technikatermet és egy tantermet. 2002-ben megtörtént az intézmény homlokzatának felújítása is. A jelenlegi tanulólétszám 113 fő. A tanulócsoporthoz átlagos létszáma 16 fő. A nevelői létszám 14 fő.

A tanulólétszám 30%-a cigány származású, 52%-a halmozottan hátrányos helyzetű tanuló. Ezen tanulók eredményesebb felzárkóztatása érdekében bevezetésre került az integrációs oktatás az 1–8. évfolyamon.

A cigány tanulók számára is az általános iskola az egyik legfontosabb személyiségfejlesztési terep. Segítséget kapnak intellektuális képességeik, alkotóképességük kiművelésére, az egészséges és kulturált életmód megtanulására. Szerencsés megoldás, ha az iskola minden helyisége komfortos, otthonos, kényelmes hely a gyermekek számára. Ha lehet, legyen minden osztálynak saját tanterme a felső tagozatban is.

A tanórák kihasználásával, egyénre szabott fejlesztő programokkal, eredményes tanulási szokások kialakításával, differenciált és együttműködésre alapozott csoportos foglalkoztatásokkal maradandó hatást lehet elérni. Eredményesebb a szakköri foglalkozásokat közvetlenül a délelőtti programhoz kapcsolni. Ha a gyerekek jól érzik magukat az iskolában, alig lehet őket hazaküldeni. Ezt a lehetőséget kellene minél jobban kihasználni.

A következetes, rendszeres, szinte állandó egyéni megerősítéssel, teljesítmény-ellenőrzéssel, -méréssel, -értékeléssel elháríthatjuk bennük a kétségeket. Az egyéni haladási ütemükhöz illesztett differenciált fejlesztési, felzárkóztatási és integrációs program beiktatásával megnyugtató, kellemes munkalétkört teremthetünk a tanórákon a tanulóknak, de még a nevelőknek is. A siker, az eredményes munka minden ember számára nagy fejlesztő erő. Lehetőséget kell adni arra a roma gyerekeknek is, hogy zenei, tánc-, rajz- vagy sporttehetségükkel eredményt érjenek el, és eredményeikkel tekintélyt vívjanak ki társaik között.

Célunk, hogy azonos tartalmú, azonos értékű és továbbfejleszthető tudást és esélyegyenlőséget biztosítsunk. Iskolánkban fontosnak tartjuk az első osztályosok beilleszkedését az új környezetbe, a tanulmányok sikeres elkezdését és a gördülékeny átmenetet az alsó és a felső tagozat között. Kiemelkedően fontos cél, hogy a tanulók teljesítsék a tanulmányi kötelezettségeket, járjanak rendszeresen iskolába, sikeresen fejezzék be az általános iskolát. Fontos, hogy helyes pályaorientációval segítsük továbbtanulásukat.

A tanulmányi munka mellett lényeges a kedvező iskolai légkör megteremtése, amely az iskola falai között tartja a cigány tanulókat. Ezt sok szeretettel, türelemmel igyekeznek elérni kollégáink.

Az iskolai környezet kialakításakor ügyeltünk arra, hogy családias, otthoni légkörben neveljük őket, hiszen az itt tanulók rendkívül hátrányos helyzetűek. A szülők legnagyobb része munkanélküli, egyedülálló, anyagi, illetve szociális segíélyből él.

Mindezek meghatározzák tennivalóinkat, hiszen az iskolának a családdal együttműködve, azzal összehangoltan, egymást kiegészítve kell nevelni a gyermekeket. Az iskolának fel kell vállalnia a családi nevelés hiányosságainak pótlását is.

Kiemelt feladataink

Egyéni differenciált bánásmóddal igyekszünk zökkenőmentesen beszoktatni a cigány gyermekeket. Nem külön iskolai csoportban foglalkozunk velük, hanem korosztályuknak megfelelő csoportokban. Így érvényesül a gyermekek egymást fejlesztő hatása, fejlődésük dinamikusabb lesz, mint a homogén csoportbeli gyermekeké. Azt szeretnénk, hogy ne elszigetelten éljenek, és hogy a magyar gyermekek is ismerkedjenek a környezetükben élő nemzetiségek és etnikai kisebbségek hagyományaival.

Az egészséges életmódra nevelés alapvető feladatunk. A tiszta környezet biztosításával megismerkednek az egészséges életmóddal, testápolással, az egészségmegőrzés szokásainak alakításával. A gyermek igényévé válik, hogy otthon is így tegyen, tehát a gyermekén keresztül a családokat is neveljük. A fokozott törődés, az érzelmi támaszt nyújtó bizalom, a kiegyensúlyozott iskolai légkörben ezek a gyermekek is derűssé, nyitottá válnak. Legalább annyira fontosnak tartjuk a szülők bizalmának megnyerését is, mivel a segítség csak bizalmas légkörben lehet eredményes. Ez a folyamat

hosszan tartó kitartást igényel, de hisszük, hogy meghozza gyümölcsét. A hátrányos helyzetű gyermekek speciális törődést igényelnek.

Az iskolai nevelőmunkánkban meghatározó jelentőséggel bír *a tanító személyisége*. Nem vonakodunk a cigányoktól a gyakori kudarcok, valamint a társadalmi beidegződés miatt. A velük való foglalkozás megszállottságot, sok-sok türelmet, kitartást igényel. Megértő, együttérző és elfogadó pedagógusra van szükség. Minden apró előrelépés, eredmény nagy energiabefektetést igényel, gyors eredményekre nem lehet számítani. Megismerkedünk a Cigányság múltja, eredete, kultúrája című programmal, hogy megértsük a jelent, a gyermekeket, reakcióikat. Érdeklődésükre, kíváncsiságukra mint életkori sajátosságra építve nyitottá tesszük a környező valóság tárgyai, jelenségei, az őt körülvevő személyek iránt. Tevékenységeiken keresztül szereznek tapasztalatokat a környező természeti és társadalmi valóságról.

A gyermeki közösségben végezhető *sokszínű tevékenység a játék*. A cigány gyermekek nagyon szeretnek játszani. Egy-egy fogalomkör köré csoportosítható szerepjáték és ezen belül sokféle mozgásos cselekvés a feladat. Például közlekedés, boltos, orvosos, főzőcskejáték stb. Ezeknek előzményei mindig az élményszerző séták, megfigyelések. A szerepjátékkal fejlődik szervezőképességük, alkalmazkodóképességük, az építő, konstruáló játékkal kreativitásuk, megtapasztalják a rész és egész viszonyát, megtanulnak tervezni, szerkeszteni. Fejlődik a szem és a kéz koordinációja. Szabályjáték közben megtanulja a siker- és a kudarctűrést.

Munkánkhoz *sok-sok anyagra, eszközre van szükség*, hogy minél többféle tevékenységet tudjanak a gyermekek végezni, hogy lehetőséget biztosítsunk a sokoldalú cselekedtetésre, tevékenykedtetésre a szemléletes, képszerű gondolkodás kiművelése érdekében.

Fokozott figyelmet fordítunk *a gyermeki beszéd fejlődésére és fejlesztésére*. Szóbeli kifejezőképességük gyakran szegényes. Keveset beszélnek, mert félnek, nincs beszédbátorságuk, új környezetben nem tudják, hogyan beszéljenek (szókinshiány, bizalomhiány). Fontos a pedagógus példamutatása, mert a gyermek tudatosan is ezt utánozza. Játékkal oldjuk a beszédgátlást – cselekvési teret adunk neki. Képeskönyvek nézegetése, szerepjáték, bábozás – előbb paraván nélkül, majd paravánnal. Nyelvi játékok, logopédiai játékok beiktatásával fejlesztjük szókincsüket, valamint árnyaltabb kifejezőképességüket.

A hatékony munkára nevelést: a kisebbeket apró megbízatásokkal – ezek számonkérésével oldjuk meg. Bevonjuk őket a közös munkába a fokozatosság elve alapján. A nagyobbakkal egyre több házimunkát végeztetünk.

Ezzel felkészítjük őket önmaguk és leendő családjuk kiszolgálására. A zene-rajz világában otthon vannak, ezeket használjuk ki a „Ki mit tud?” játékkal, a zenei foglalkozásokon, szabad időben rajzolással. Rendkívül jó ritmusérzéssel rendelkeznek, szívesen táncolnak. Mozgásigényük fejlesztésére az éneklőfoglalkozások, szabályjátékok adnak változatosságot – a testnevelés-foglalkozáson kívül. Itt nem lehet csak verbális utasítással fejleszteni, be is kell mutatni és magyarázni a gyakorlatokat, a mozgássort. Gondolkodásuk, kifejezőképességük passzívabb. Arra törekszünk, hogy maga a gyermek fedezze fel a szükséges ismereteket. Az érdeklődés felkeltése akkor a leghatásosabb, ha játékos formában a való életből indul ki. Élményszerző sétáknál felhívjuk a figyelmet a látnivalókra, mindezt helyes verbális kifejezésekkel kísérve, hogy a fogalom és a szó jelentése rögződjön. Figyelemkoncentrációjukat és annak tartósságát is növeljük különböző feladatokkal: dal, vers, cigányzene, költészet, rajz, mozgásos utánpótlás, manipuláció. Mindezt mikrocsoportosan, hiszen önállóan nehezen dolgoznak. Sokszor lebecsülik képességeiket. Naponkénti sikerélményre van szükségük. Ösztönzés, dicséret, buzdítás segítségével növeljük kitartásukat. Úgy lehet eredményt elérni, ha érzik a figyelmet, a pedagógus szeretetét és elfogadását.

Abban a pillanatban, ahogy megérik a szeretetet, hogy elfogadják, már nincs beilleszkedési problémájuk, ez a tapasztalatunk az évek folyamán.

Multikulturális tartalmak beépítése a tananyagba

Magyar nyelv és irodalom

1. évfolyam

Szövegolvasás, szövegértés

Mesék, versek, történetek, gyermekjátékok a népköltészet, műköltészet és a cigány népművészet köréből

Szécsi Magda és Bari Károly meséi

2. évfolyam

Olvasás, szövegértés

Cigány gyermekirodalom, kiszámolók, nyelvtörő, versek, mesék, rövid történetek

Szécsi Magda, Bari Károly

3. évfolyam

Olvasás, szövegértés

Cigány gyermekirodalom

Szólások, mondások, mesék, történetek, eredetmesék, például Lakatos Menyhért, Rostás-Farkas György, Szécsi Magda

4. évfolyam

Olvasás-szövegértés

Cigány népismeret, eredetmesék, műmesék, mondák, legendák, híres emberekről, történetekről.

5. évfolyam

Eredetmondák, balladák, anekdoták (Bari Károly gyűjtéséből)

A cigány nép eredetmondája (Mészáros György gyűjtése)

Roma mesék

Ízelítő a roma költészetből – a cigány nyelv szókincse

Mit vett át a magyar nyelv a cigány nyelvből?

6. évfolyam

A cigánység eredete, roma szólások, közmondások, balladák, népdalok

A hazai cigány elbeszélő irodalom, a jóslás eredetmondája

A cigány hitvilág, hagyományok, babonák

7. évfolyam

Roma lírikusok, nyelvi hatások (roma–magyar)

Roma eredetmondák, mesék, balladák, népdalok

Jelentősebb roma költők képviselői: Bari Károly, Szepesi József, Daróczi József, Lakatos Menyhért művei

A cigányok vándorlása, társadalma

Roma arcképcsarnok: Rostás-Farkas György, Szécsi Magda, Oláh Zoltán

8. évfolyam

Móricz Zsigmond cigányságképe

Válogatás a magyar–roma irodalom arcképcsarnokából, a világirodalom híres cigányábrázolásai

A XX. század magyar irodalmának cigányságképe (Ady Endre, Babits Mihály, Bari Károly)

Cigány hagyományok, jellemzők, nyelvi hatások
A cigány irodalom műhelyei – Lungo Drom²

Természetismeret

1. évfolyam

Mesterségek és foglalkozások: régi cigány mesterségek
Évszakok: szokások. Az év jeles napjaihoz kötődő ünnepek
Az otthon, az iskola és a lakóhely: roma közösségek
Az élet: időjárás, jóslatok

2. évfolyam

Mesterségek, foglalkozások: jellegzetes cigány foglalkozások
Az idő: hagyományok, szokások

3. évfolyam

Az ember – a testünk működése: mit jelent a cigányok életében az orvos-
lás, kuruzslás (betegségek megelőzése)
Környezetünk védelme: lakóhelyek, cigányok bútorai

4. évfolyam

Az ember: a család

5. évfolyam

Étkezési szokások

6. évfolyam

A kisebbség életkörülményei

² Lungo Drom (= „Hosszú út”): roma lap (A szerk.)

Ének-zene, tánc és dráma

1–4. évfolyam

Előadói képesség: egyszerű gyermekdalok, tánclépések, ritmusgyakorlatok

Zenehallgatás: nemzetközi cigánydalok, autentikus és népies műzene, jellemző ének és hangszerhasználat

Zenei hallásfejlesztés: aszimmetrikus ritmusok, hangszerpótló eszközök

Zenei olvasás, írás: cigány népismeret, tánclépések, autentikus és népies műzene

Néhány dal cigány nyelven való éneklése hangszerpótló eszközök kíséretével

5. évfolyam

A cigányzene fogalmának kialakítása

Autentikus és népies műzene

Népi hangszerek

6. évfolyam

A cigány népzene jellemzői, hallgató, pergető

Cigány táncszokások az ünnepekhez kapcsolódóan

7. évfolyam

Hallgatók, pergetők

Helyi cigányközösségek kultúrája

Népdalok, múdalogok, zenei szemelvények

8. évfolyam

Híres cigány előadók életútja

Adatok a cigányzene fejlődésének történetéből

Zenehallgatás, nemzetközi és cigány népdalok

Rajz és vizuális kultúra

1. évfolyam

Cigány képzőművészek festményei és illusztrációi. A forma és a szín képépítő szerepe

Cigány mesék, mondókák, jellemző színek a cigány művészetben
Cigány mesék, mondókák illusztrációi különböző technikákkal
Ünnepi szokások, köszöntők, jellemző öltözködési és lakástextilek szemlélése

Színminőségek, színviszonylatok megismerése a cigány művészetben
Térábrázolás a különböző kultúrákban
Emberi gesztusok, mimikák megfigyelése

2. évfolyam

A vándorló cigányok életében fontos növények színei (színkeverési technikák)

Péli Tamás, Szécsi Magda, Horváth Vince, Balázs János műalkotásai
Stilizálás, karaktermegjelenítés
Cigány alkotók műveiben az egyéni formakincs megjelenítése
Mesefeldolgozás, meseelemek

3. évfolyam

Népcsoportok dísz tárgyai
A cigányság gyógynövény-ismeretei
Az etnikai tárgyalakotás története
Tárgyalakotás természetes anyagokból
A cigányság természetes ékszerei
A cigányság vizuális kultúrájának jeles napjai
Az etnikum és a közlekedési eszközök – a jelen tárgyai és rendeltetése
Etnikai lakóházak, köztéri alkotások, helyi gyűjtemények
Húsvéti hagyományok – tojásfestés

4. évfolyam

Hagyományok, munkafolyamatok megismerése
A cigány öltözködés megismerése
A cigányság gyógynövényei
Állatok a ház körül – meseillusztráció
Péli Tamás, Szécsi Magda, Horváth Vince, Balázs János műalkotásai

5. évfolyam

Tér-forma-szín megfigyelése
Terüldísz, foltritmus a cigány művészetben
Meseillusztráció készítése (jellegzetes formák és színek)

Kézműves tevékenység megjelenítése a cigány művészetben
Oláh Jolán képei
Különböző és jellemző színek a cigány képzőművészetben
Álarc készítése (jellemző színek és formák)

6. évfolyam

Meseillusztráció készítése saját élmény alapján
Meseillusztrációkban a cigány folklór jelenléte
Kézműves tevékenység megfigyelése
Könyvborító-tervezés (meseillusztráció készítése)
Kézműves tevékenység
A színek ereje a cigány festészetben

7. évfolyam

Az emberi test arányai
Színek és formák a cigány festészetben
A színek meghatározó ereje
Síkkompozíció készítése
A népművészet jelenléte a hétköznapokban

8. évfolyam

Roma művészet (Oláh Mara, Túró Zoltán, Balázs János alkotásai)
Kézművesség a mindennapokban
A roma népművészet különlegességei

Történelem

5. évfolyam

Cigány szavak, nyelvjárások. Mit vett át a magyar nyelv a cigány nyelvből? A cigányság terjeszkedési szokásai
A cigányság északnyugat-indiai őshaza bizonyítéka
Görögország, „hosszú pihenő” a cigányok elnevezésének történetei
A cigányok ősvallása, a keresztény hitre térítés legendái
A cigányság eredete, őstörténete

6. évfolyam

Mesterségek haszna. Zsigmond menlevele

Hagyományos cigány mesterségek, cserekereskedelem, lókupecség

Mátyás király privilégiumlevele

Erdélyben élő cigányok élete: aranymosás

7. évfolyam

Cigányok a felvilágosodás korában

A cigányság eredete. A cigányság Európában és a világban

A cigányokat érintő politika 1790 és 1849 között

A cigányság története a dualizmus korában

Roma társadalom – roma életformák

A Magyarországon élő cigány népcsoportok néprajzi jellemzői

8. évfolyam

Magyarországi cigány kutatók munkásságának ismertetése

A cigány holokauszt

A cigány kisebbség helyzete Magyarországon

Az előítéletek csökkentése a multikulturális nevelés eszközeivel

Fogarasi János Általános Iskola, Kázsmárk¹

ALKOTÓK

Kassay Tibor, Bakos Lászlóné, Radóczy Gyuláné

Bevezetés

Kázsmárk apró település a régi Abaúj területén, a csereháti dombok egyik szelíd hajlatában a hosszú Szárazvölgyön, a Vasonca patak partján. A falu lakossága néhány fővel haladja meg az ezer főt. Körülbelül 60 roma család él a településen. A rendszerváltás óta többségük munkanélküli.

A település főutcáján található a Fogarasi János Általános Iskola. Az iskola névadója a település szülöttje, aki a XIX. század jeles jogtudósa és nyelvésze volt. (Czuczor Gergellyel közösen készítették el a Magyar nyelv szótárát.) Az intézmény körzeti általános iskola. Léh, Rásonysápberencs és Kázsmárk településekről járnak ide a gyerekek, illetve Léhen és Rásonysápberencsen is működik alsó tagozatban egy-egy tagiskola. Az iskola létszáma a 2006–2007. tanév első félévében 302 fő, ebből a cigány etnikumhoz tartozik 181 fő, ez a tanulók 60%-át teszi ki.

A nevelőtestületnek demokratikus értékrendje van. Az iskolai normák és értékek az etnikai és kulturális sokszínűséget tükrözik és szentesítik. Olyan tanítási és motivációs stílusokat alkalmaznak a pedagógusok, amelyek hatékonyak a különféle társadalmi és etnikai csoportokból származó

¹ Fogarasi János Általános Iskola. 3831 Kázsmárk, Fő u. 79. Telefon: (46) 474-219, e-mail: fogarasiisk.kazsmark@borsodweb.hu

tanulóknál. Alsó tagozaton iskolaotthonos formában egyedi esély programunk működik. Felmérések és visszajelzések segítik az etnikai egyenjogúságot, amelyet a mindennapok során a gyermekek tapasztalhatnak. (Minőségbiztosítás; HEFOP-pályázatok; Hátrányból indulva dolgozni program; Foglalkoztatásba ágyazott képzés; DADA-program). A tanárok és tanulók elsajátítják a rasszizmus felismerésének és az ellene való küzdelemnek a képességét.

A multikulturális pedagógiai törekvések a pedagógia minden területére kiterjednek (tananyag, tanár-diák kapcsolat, motiváció, iskolai környezet). Az iskolában közel 160 a cigány tanulók száma.

Háromfős mikrocsoportunk a léhi tagiskola első osztályában, a kázmárki 4. osztályban, valamint a 6. osztályban építette be a multikulturális tartalmat a tananyagba. Iskolánkban már több éve működik egy művészeti csoport MICSODA együttes néven. E tanévben új oldaláról mutatkozott be a csoport: cigány népdalokat tanultak be és adtak elő.

Multikulturális tevékenység anyanyelvi órákon a léhi első osztályban

A léhi tagiskola első osztályában a létszám 16 fő, 6 fő léhi, 10 fő Rásonysápberencsről jár a kistérségi támogatással vásárolt, a rásonysápberencsi önkormányzat által fenntartott 20 személyes autóbusszal. Ezzel a járművel járunk kirándulásokra, versenyekre is.

A cigány etnikumot 4 fő (25%) képviseli, amely megfelel a körjegyzőség területén fennálló aránynak. Magyar cigányok, anyanyelvük magyar, cigányul még a legöregebbek sem beszélnek. Mindannyian Kázmárkról származnak, a kiöregedések során vásárolták meg szüleik, nagyszüleik a megüresedett házakat. A nagycsaládok tehát mindhárom községre kiterjednek.

A multikulturális nevelés keretében a cigány népismeret oktatása az anyanyelvi műveltségi terület heti egy órájában történik.

Célul tűztük ki, hogy:

- legyen ismeretük a cigány gyermekirodalomra jellemző művekről (versek, kiszámolók, csúfolók, ördög-, tündér-, állat- és tréfás mesék), a mesemondási szokásokról a cigány közösségben;

- kapjanak indíttatást mesék, mondókák, dalok gyűjtésére, megtanulására, előadására önállóan, vagy tanári segítséggel;
- tudjanak tájékozódni a hagyományos cigány mesemondási szokásokban;
- legyen önálló véleményük eseményekről, tettekről;
- ismerjék a cigányság kötődését a természethez;
- az autentikus és népies műzenét, a táncra jellemző ritmusokat, dallamokat, a hangszerpótlók hangzását.

Ezeket a célokat a következő órai tevékenységek során valósítottuk meg.

- A kezdő szakaszban az élethelyzetek megismerése, eljátszása történt, különféle szituációs játékokban. A gyermekek megtanulták saját, illetve szüleik adatait, az iskola nevét és címét.
- A séták során megismerték és gyakorolták az alapvető viselkedési szabályokat.
- A nyelvi készségek fejlesztéséhez sokfajta memoritert gyűjtöttünk össze.

A gyerekek rengeteg mondókát, verset, találós kérdést, kiszámolót tanultak meg.

- A beszédmotoros fejlesztésre nagy hangsúlyt fektettünk, ezért az órákon mindig szerepet kapott a nyelvtorna, ajaktorna, valamint a hangutánzó, légző gyakorlatok.
- Mesékre jellemző szavak gyűjtése
- Mesék dramatizálása, meseillusztrációk készítése szabadon választott technikákkal
- Dramatizálás, szituációs játékok
- A mesék feldolgozása a meseszerű és valós szereplők szétválogatásával kezdődött, majd dramatizáltuk, vagy az állatmesékhez sík- és fejbábokat készítettünk.
- Részt vettünk a körzeti iskolában rendezett multikulturális napon, ahol két mesét mutattunk be. A két nyárfa című mesét eredeti öltözetben játszottuk el, a Mese a nyusziról című állatmesét az általuk készített bábokkal adtuk elő.
- Az órákon felhasznált művek:

- Bari Károly: Az erdő anyja című mesegyűjtemény
- Szécsi Magda meséi
- Sáfár Sándor: Betyár volt-e Cigány Jóska című cigány népmesei gyűjtemény
- Egyszerű gyermekdalok és tánclépések gyakorlása
- Ritmusgyakorlatok
- Állatok és gyógyító növények képekről való felismerése
- Cigány jelképek és szimbólumok ismertetése
- A cigány himnuszt volt tanítványaim családjánál (Budai Aladár) hagyományos öltözékben, több szólamban, jellegzetes énekstílusban, gitárok és hangszerpótlók alkalmazásával hallgattuk és tanultuk meg.
- Ősi cigány mesterségek bemutatása
 - Községünkben a vályogvetés, kosárfonás és községi pásztorkodás volt a jellemző cigány mesterség. A vályogvetésre mindhárom falu végén ún. „válykos gödör” emlékeztet, ahonnan a szükséges földet termelték ki. Sétáinkon ezeket megnéztük, és „A világ létra, amelyen az egyik fel-, a másik lemegy” című, a cigányság XX. századi életét bemutató fotóalbumban talált képek alapján megbeszéltük a vályogvetés folyamatát.
 - Az iskolánk névadója tiszteletére rendezett Fogarasi napokon régi eszközöket szoktunk gyűjteni, amelyekből kiállítást készítenek. Ilyen kiállításon találkoztak a gyermekek a vályogkészítő kerettel, valamint a tehénpásztor által használt kürttel és a disznópásztor használatára, tehénszarvból készített tülökkel. Ezeket Kázsmárkon a régi pásztorok családjai ereklyeként őrzik – abban az időben még nem lakott a cigányság a községben.
 - A kosárfonást még ma is űzik mindhárom faluban. A községünkben élő Zoli bácsinál (Budai Zoltán) néztük meg a kosárfonás technikáját, elárulta a vesszőgyűjtés titkait. Megengedte, hogy mi is megpróbálkozzunk a fonással.
 - Községeinkben nem gyakorolták a teknővájást, fakanálkészítést, de a kiállításon ilyen termékekkel is találkoztunk. Sári nana (Gulyás Miklósné) elmesélte, hogy évről évre megjelentek ván-

dor cigányok, akik a patak partján akkor még álló nyárfákból, itt helyben különböző célokra alkalmas szóó-, dagasztó-, szakajtóteknőket készítettek, amelyeket a faluban értékesítettek. Nem pénzben fizettek, hanem természetben: krumplit, babot, tojást, füstölt húst kértek és kaptak a „parasztoktól” (így nevezik a nem cigány népeiséget).

- Ünnepi szokások megfigyelése, versek, mondókák, köszöntők memorizálása
- Ehhez nagy segítséget nyújtanak Rostás-Farkas György könyvei
- Jellegzetes cigány ételek elkészítésének módjai
- Egyik osztálytársunk anyukája meghívott bennünket a községeinkben legjellemzőbb cigány étel, a „vakaró” elkészítéséhez.
- A hagyományos évi kirándulást az idén Nyíregyházára tervezzük, ahol a sóstói skanzenben többek között a régi cigány lakhatási szokásokkal is megismerkedhetnek tanulóink.

Kázmárkon már 1978-ban az ún. „cs-lakások” megépülésével felszámolták a telepeket, 2006-ban az utolsó „putri” is eltűnt, a gyermekek többsége szociálpolitikai kedvezménnyel épült, többnyire fürdőszobás lakásban vagy korszerűsített falusi házban él.

A gyermekek között nincs megkülönböztetés. Az iskola kellően pozitív, elfogadó légkört biztosít, nevelése nem termeli újra az előítéleteket, igyekszik biztosítani az esélyegyenlőséget, elutasítja a diszkriminációt.

A multikulturális nevelés során tudatosabb lett viszonyulásunk a kulturálisan sokszínű gyermeknépeiségehez, a családjaikhoz. Közöttük élünk, sokat tudunk a gyermekek társadalmi-kulturális környezetéről, háttéréről, ennek segítségével képesek vagyunk többnyire csoportmunka során, ellátni a differenciált nevelés feladatát. Lehetőség szerint építünk a szülői részvételre, szükség szerint igénybe vesszük a kisebbségi és a többségi önkormányzat segítségét.

A kisebbségi kultúra fenntartása – beleértve a vallás, a nyelv, a normák, tradíciók, társadalmi értékek, társas kapcsolatok ápolását – segíti a több kultúrára épülő személyiség fejlesztését, olyan átfogó értékek felkarolását, amelyek mind a kisebbség, mind a többség számára fontosak és értékesek. Gyermekeknek és felnőtteknek, tanárnak és diáknak segítséget ad abban, hogy el tudják helyezni az európai kultúra összességében, és ez a multikulturális nevelés legfőbb célja.

Multikulturális tartalmak megjelenése a negyedik osztályban

A Fogarasi János Általános Iskolában, a negyedik osztályban nagy felmerő iskolaotthonos formában tanítunk. A 22 fős osztályban 86 százalék (15 fő) a roma tanulók aránya, közülük 16 fő halmozottan hátrányos, 4 fő pedig veszélyeztetett helyzetű.

A roma tanulók integrációjának elősegítése érdekében a multikulturális tartalmakat elsősorban – de nem kizárólagosan – a roma kultúra területéről igyekszünk behozni az iskolába. A már említett HEFOP-pályázat kapcsán ezek az elemek elsősorban a környezetismeret, a technika és az ének-zenei tanórákon jelentek meg. A téma gyakran kínálta a lehetőséget a projekt-módszer alkalmazására.

Környezetismeret-órákon a Földünkről tanultunk. A földrészeken, a sarkokon kívül és a Föld mozgásain kívül a Föld más-más tájain élő embercsoportok jellegzetes jegyeit, kulturális szokásait (öltözködés, étkezés, zene...) gyűjtöttük össze. Ehhez kapcsolódóan technikaórán elkészítettük és kiszíneztük a Föld térképét, és az embercsoportokat elhelyeztük a megfelelő helyre. Ének-zene órán – a negyedikes tankönyvünk ebből a szempontból nagyon jól használható – más népek dalait szólaltattuk meg.

A más népek ellen irányuló kezdeti nevetések, becsmérő „beszólások” fokozatosan elhalkultak, majd eltűntek a tanítási órákról.

Magyarország földrajzának tanulmányozásakor a magyarországi nemzetiségekről és a más országokban élő magyar kisebbségek elhelyezkedéséről, szokásairól, történelmi megjelenéseikről beszélgettünk. Negyedik osztályban a mondák és olvasmányok révén erről már vannak ismeretei a gyerekeknek.

Közvetlen környezetünkben, a Csereháton szétnézve szlovák, lengyel és cigány nemzetiségeket találtunk. Megvizsgáltuk a környéken elterjedt idegen hangzású vezetékneveket, érintőlegesen a magyar történelem és irodalom nagyjainak idegen hangzású neveire is felfigyeltünk.

Technikaórákon a tanmenet és a helyi tanterv adta lehetőségekre építve a jellegzetes cigány mesterségeket emeltük ki. A fémmegmunkálásnál a régebben vándorló életmódot folytató cigány kovácsok tevékenységét, megbecsültségét hangsúlyoztuk. A „cigányfúróról” mint mesterműről ejtettünk szót.

A kosárfonást élőben is megtekintettük, és a gyakorlatban is kipróbáltuk technikaórán hurkapálca és krepp-papír felhasználásával.

A hosszasan, aprólékosan felépített folyamat eredményét azonban percek alatt tönkreteszik az életben előforduló és a média által felnagyított atrocitások. A dolgok otthoni értelmezése – mind a két oldalról – egy pozitív folyamat megtöréséhez vezetnek.

Honismereti órák a 6. osztályban

Az élet mindennapjait együtt élik meg roma és nem roma családok, gyerekek. Ez az egymásrautaltság megköveteli, hogy megismerjék egymás múltját, történelmét, szokásait, hagyományait, életét stb.

A roma és a paraszti kultúra átadása, megismerése a zene, tánc, irodalom és képzőművészeti alkotásokon keresztül történik a különböző tanítási órákon, műveltségi területek bekapcsolásával, valamint iskolai rendezvények alkalmával (például Ki mit tud?).

A kázmárki iskola 6. osztályos tanulói honismereti órákon, osztálykeretben, hetente egy alkalommal ismerkedtek egymás kultúrájának elemeivel. A konkrét tanórai foglalkozási anyag megválasztását természetesen a helyi körülmények határozták meg.

Az osztály jó néhány tanulója az etnikai kisebbséghez tartozik. Szocio-kulturális körülményeiket erősen meghatározza és befolyásolja a szülők munkanélkülisége, alacsony iskolázottsága, a többgenerációs családok együttélése, olykor szűk lakásviszonyok közötti élettere. Szinte valamennyi roma család állami, önkormányzati segélyből és támogatásból él.

A kázmárki cigány tanulók kisebbségi nevelése, oktatása tanórai keretben, differenciált tanulásszervezés formájában, tanórán kívüli kiscsoportos formában, egyéni foglalkoztatás szervezeti keretein belül és ezek kombinációjával valósul meg. (A helyi pedagógiai program meghatározza ezt.) Az interkulturális oktatás a teljes pedagógiai programot átszöve fejlődik a pedagógusok és a teljes tanulói kör természetes igényévé.

A foglalkozási anyagot tekintve, néhány honismereti órán keresztül hagyományos cigány mesterségekkel ismerkedtünk meg.

Az első volt a *vályogvetés*. Ma már ezt nem végzik a faluban, de iskolánk roma koordinátora segítségével, aki nagyszülei elmondására emlékezve, támaszkodva megismertette a tanulókat e hagyományos munkavégzéssel.

Tőle tudták meg a gyerekek, hogy valamikor a vályog az egyik leggyakoribb építőelem volt a faluban. A vályogvető cigányok közül már csak néhány öreg él, akik még emlékezhetnek erre az időre. A településen még látható

és megvan az a nagy gödör, ahol a vályogvetést végezték. (A Péchy-kastély előtt, a patak mellett.) Az elmondás alapján a tanulók megtudták, hogy a vályog aprószalmás, törekes, pelyvás sárból készült. Ezt a lábbal taposott, összekevert anyagot a vályogvető fába, keretbe simították, majd a formát eltávolítva a vályogot a napon megszáritották. Száraz időben néhány hét múlva már alkalmas volt az építkezésre. Az épülő ház falát a téglafalhoz hasonlóan kötésben rakták fel, kötőanyagként pedig sarat használtak.

A faluban ebből épült egykor a cigányházak és a parasztházak egy része is. Néhány parasztház még ma is áll, de a cigány vályogházak már mind eltűntek, amikor a régi telepet felszámolták, mivel a roma családok lakásépítési támogatásokat kaptak új házak építésére. Ezeket a tanulók megnézték, és fényképeket készítettek. A hagyományos cigánymesterségek sorában sikerült megismerkedni a kosárfonással is.

Matta Bálint bácsi segítségével, aki roma származású, a tanulók a valóságban is megnézhatték, megtapasztalhatták, hogyan készül a vesszőkosár. Honnan lehet a jó vesszőket begyűjteni, milyen eszközöket, kést használni az öreg munka közben. Türelem, odafigyelés, kez ügyesség, tapasztalat, ez fontos. Az elkészített, különböző méretű kosarakat a kosárfonó a faluban eladja. Néha vesszőseprőket is készít. Erről a találkozásról szintén készültek fényképek. A faluban már csak ketten végzik ezt a munkát. Az utódok, a gyerekek már nem akarják megtanulni ezt a mesterséget, így hamarosan feledésbe merül. Különleges élményt jelentett a hatodik osztály számára, amikor egy roma családnál megismerkedtek a vakarósütés fortélyaival. Az osztály egyik roma tanulója meghívta a gyerekeket otthonába, ahol az édesanyja bemutatta a vakarósütést. Liszt, víz, só nyersanyagból összegyúrva, megformázva, vaslapon megsütve készült el a vakaró. Az édesanya meleg szeretettel kínálta meg a gyerekeket. Elmondásából kiderült, hogy a faluban élő valamennyi cigány családnál ma is élő szokás a vakarósütés. Ha szűkös az élet, magában is megeszik, ha tehetősebb, pörkölttől fogyasztják. Az itt szerzett élményeket szintén fényképek őrzik.

Az emberi élet fordulóinak ünnepeihez kapcsolódó helyi szokások megismerésével, összehasonlításával a roma és nem roma tanulók egyaránt megismerkedtek a foglalkozásokon (keresztelő, kéretés, lakodalom, virasztás, temetkezési szokások).

Az éves munka eredményeként a gyerekek tablósorozatot készítettek a látottakról, tanultakról fényképekkel, rajzokkal illusztrálva, amit az iskola folyosóján helyeztek el.

A kázmárki idős parasztasszonyok elmondása alapján már csak visszaemlékezéseikben él az egykori kendertermesztés, fonás, szövés. A nagymamák egyre ritkábban tudják elővenni szemléltetésként régi orsójukat, a guzsolyt, rétkát, szövőszéket, kendermaradékot.

Az iskola aulájában a lépcsőfeljáró mellett sikerült egy kis sarkot kialakítani, ahová a gyerekek segítségével összegyűjtöttük a kendertermesztéssel, szövéssel, fonással kapcsolatos eszközöket, tárgyakat, hogy megmentsük az utókor számára. Ennek a szép paraszti mesterségnek utolsó nyomait az idős asszonyi nemzedékek halálával, a helybeli fiatalok közönyével vagy más vidékre költözésével most viszi szét az idők szele.

A tanév folyamán a honismereti órákon megvalósult multikulturális program elérte célját. A többségi és kisebbségi gyerekek kölcsönösen megismerték egymás kultúrájának részeit. Megtanulták azt elfogadni és megbecsülni, nyitottá válni a különböző kultúrák iránt, tovább adni azt az utódaik számára.

Egy népcsoport múltja ismeretének hiányában nem érzékeli, nem érti kellően a jelent, nem tudja kialakítani az egészséges jövőképet sem.

A MICSODA-csoport és a multikultúra

Iskolánkban évek óta folyik zeneoktatás (zongora, hegedű, gitár) a szikszói Petőfi Sándor Művelődési Központ, Könyvtár és Művészeti Iskola keretében. Az itt zenélni tanuló gyerekekből fokozatosan létrehoztuk a MICSODA, majd a fiatalabb korosztályból a MICSODA „B” együttest. Eleinte helyi rendezvényeken léptünk fel, majd a környező települések (Gönc, Baktakék, Halmaj, Szikszó, Onga, Homrogd, Krasznokvajda) kulturális programjainak is rendszeres szereplői lettünk. Testvértelepülések meghívására Szlovákiában (Tornaújfalú, Szádudvarnok) is bemutatkoztunk. 2005-ben MICSODA KARÁCSONY néven megrendeztük az első önálló, másfél órás ünnepi gálánkat, ahol a szülőkön kívül a falu lakossága, képviselő-testülete és kisebbségi önkormányzata is szép számmal képviseltette magát. Műsorainkban gyermekdalok, populáris zene és magyar népdalok szerepeltek.

2006 februárjától gyűjteni kezdtük a körzet településein a helyi cigány zenélési szokásokat. Nagyon jó anyagot találtunk Léhen, két egymással rokonságban lévő családnál. Ők autentikus és autentikus jellegű cigány dalokat énekeltek és tanították gyerekeiknek is, megtanították őket a cigány népzeneben jellegzetes kétszólamúságra. Gitárkísérettel színesítve a dalo-

kat sikerült bevinni az általános iskolába, az osztályokba. A dalokat megtanítottuk a Micsoda „B” együttesnek is. (Az együttesben természetesen a roma és nem roma tanulók együtt éneklük ezeket a dalokat.) Egy Kedves Ház pedagógiával foglalkozó továbbképzésen Lázár Pétertől újabb cigány népdalokat tanultunk a kollégákkal, amiket tovább adtunk az osztályokban a gyerekeknek. A tanult cigány dalokból a kisegyüttessel műsort szerkesztettünk, amivel több helyen is felléptünk. Szerencsen a Roma Kulturális Seregszemen a szakértők elismeréssel nyilatkoztak teljesítményünkről. („Nem akarok senkit megsérteni – kezdte értékelését a szaktanácsadó –, de így kell csinálni, ahogyan a kázmárkiak.”) A szikszói Hagyományörző Találkozóan szintén elismerést vívott ki a kis csapat.

Lázár Péter és a Micsoda „B” együttes

A HEFOP 2.1.8. pályázat keretében az iskola felkérte Lázár Pétert, hogy a környező iskolák és óvodák pedagógusainak és óvodapedagógusainak tanítson roma autentikus dalokat. A daltanulást többek között megelőzte a Micsoda „B” együttes cigány és magyar népdalokat bemutató műsora. A daltanulásban a tizenegy fős csoport tevőlegesen is részt vállalt. Éneklésükkel, kannázásukkal, kanalazásukkal nagyon hangulatossá tették a délelőttöt.

A csoporttal igyekszünk más hagyományörzőkkel is felvenni a kapcsolatot. Jelenleg a felnőttekből álló bereti roma hagyományörzők felé nyitotunk. A továbblépést ebben az irányban képzeljük el.

A csoporton belül a roma és nem roma tanulók kölcsönösen tisztelik és elfogadják egymást. A zene – stílusától függetlenül – összekapcsolja a gyerekeket, az számít, hogy ki mennyit tesz hozzá egy-egy produkcióhoz. A csoport tagjai felnéznek azokra a roma tanulókra, akik ének- vagy gitártudásukkal húzó tagjai a közösségnek. Ehhez azonban az is szükséges, hogy a magatartásuk a csoporton kívül is példamutató legyen. Ez az elismertség a roma gyerekeknek is tartást ad az iskolai életben és az iskolai életen kívül is.

Az általános iskola befejezése után továbbtanuló roma diákok tehetségükkel hamarosan kitűntek középiskolájukban is, ezzel megkönnyítették beilleszkedésüket.

A csoport további működésének fenntartása a 2007/2008. tanévtől már nem tartható fenn az eddigi finanszírozással. A művészeti iskola által biztosított szakmai és eszközbeli segítség e tanévtől megszűnik. Jelenleg az ön-

kormányzat – látva a csoport működésének többirányú hasznosságát – igyekszik segítséget nyújtani. Látható, hogy a színvonal fenntartása a nehéz anyagi helyzetben lévő szülőknek újabb anyagi terhet fog jelenteni.

A multikultúra mint eszköz

Iskolánk a kisebbség magas aránya miatt is egyik fő feladatának tekinti az integrációt. Az integráció egyik hatásos eszköze a multikulturális oktatás, amely azonban túlmutat az integráción. Az előítéletek, a kirekesztés elleni küzdelem mellett minden tanuló számára cél a mások iránt nyitott ember nevelése. A másik megismerése, a másokkal való együttműködés közelebb hozza egymáshoz a gyerekeket, empatikusabbá válnak.

A különböző etnikai csoportokból érkező tanulókra azonban nem csak az iskola hat. Hat a környezet, ahonnan jönnek, és hat a család is, ahol gyakran félelmek (okkal, ok nélkül) fogalmazódnak meg. Nagy befolyásoló, torzító hatása van az elektronikus médiának is. A média gyakran nehezíti iskolai törekvéseinket. A konfliktusok élet a multikulturális oktatás is – bár ez nem kis eredmény – csak tompítani tudja.

Kiadja az Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság
Felelős kiadó: Kerekes Gábor ügyvezető igazgató
1134 Budapest, Váci út 37. • Telefon: (06-1) 477-3100
Fax: (06-1) 477-3136 • E-mail: info@educatio.hu

Nyomtatta a Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Fodor István vezérigazgató